

УВОД

Стратешка процена утицаја - SEA (Strategic Environmental Assessment) је процес који локалној управи обезбеђује приказ утицаја развојног плана на животну средину.

Ради обезбеђивања заштите животне средине и унапређивања одрживог развоја неопходно је интегрисање основних начела заштите животне средине: начело одрживог развоја (усклађен систем техничко-технолошких, економских и друштвених активности у укупном развоју, базиран на принципима економичности и разумности у коришћењу природних и створених вредности, а с циљем да се сачува и унапреди квалитет животне средине за садашње и будуће генерације; разматрањем и укључивањем битних аспеката животне средине у припрему и усвајање одређених планова и програма и утврђивањем услова за очување вредности природних ресурса и добара, предела, биолошке разноврсности, дивљих биљних и животињских врста и аутохтоних екосистема, односно рационалним коришћењем природних ресурса.), начело интегралности (политика заштите животне средине која се реализује доношењем планова и програма, заснива се на укључивању услова заштите животне средине, односно очувања и одрживог коришћења биолошке разноврсности у одговарајуће секторске и међусекторске програме и планове), начело предострожности (које обезбеђује да свака активност мора бити спроведена на начин да спречи или смањи негативне утицаје одређених планова и програма на животну средину пре њиховог усвајања, обезбеди рационално коришћење природних ресурса и на минимум сведе ризик по здравље људи, животну средину и материјална добра), начело хијерархије и координације (процена утицаја планова и програма врши се на различитим хијерархијским нивоима; већа координација надлежних и заинтересованих органа у поступку давања сагласности на стратешку процену), начело јавности (информисање јавности о одређеним плановима и програмима и о њиховом могућем утицају на животну средину).

Према Закону о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", бр.135/04, 88/10) и основу о Одлука о изради Плана генералне регулације Врњачке Бање (бр.350-507/09 од 5.10.2009.год. приступило се изради Стратешке процене утицаја на животну средину.

Стратешка процена утицаја Плана Генералне регулације Врњачке Бање и на животну средину (у даљем тексту: стратешка процена) урађена је у складу са Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, број 135/04) и Законом о заштити животне средине („Службени гласник РС“, број 135/04).

Ради одговарајуће заштите животне средине у току израде Плана Генералне регулације Врњачке Бање (у даљем тексту: План) уводи се стратешка процена утицаја на животну средину којом се обезбеђују услови за интегрисање заштите животне средине у фазе и решења израде Плана. Стратешка процена као комплексан и целовит поступак сагледава простор за који се ради План са аспекта заштите и предлаже мере и решења којима ће на оптималан и рационалан начин бити остварена заштита животне средине.

Извештај о стратешкој процени утицаја Плана на животну средину састављен је из следећих поглавља:

1. Полазне основе
2. Општи и посебни циљеви стратешке процене и избор индикатора
3. Процена могућих утицаја са описом мера предвиђених за смањење негативних утицаја на животну средину
4. Програм праћења животне средине у току спровођења плана (мониторинг)
5. Коришћена методологија и тешкоће у изради
6. Начин одлучивања
7. Закључци (нетехнички резиме).

1. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ

У полазним основама дат је приказ: циљева и концепције Просторног плана општине, циљева заштите животне средине из релевантних планских и секторских докумената, стања животне средине на подручју Просторног плана општине и основних питања у вези заштите животне средине релевантних за Просторни план општине, варијантна решења и резултата консултација.

1.1. План Генералне регулације Врњачке Бања

Циљеви израде Плана чине обезбеђење услова за:

- очување квалитета и разноврсности расположивих природних и створених ресурса и обезбеђење рационалног коришћења необновљивих ресурса.
- Полазна основа :
- Брњачка Бања је туристичко место врхунског значаја
- Туризам је главна привредна грана у Врњачкој Бањи и све стратегије и деловања треба да иду у правцу побољшања туристичких капацитета и квалитета.
- Изградња је пожељна привредна активност- искључиво уз :
- максимално поштовање усвојених урбанистичких планова, високи квалитет пројеката
- озбиљну инвестициону подршку и контролу реализације у свим фазама
- Изградњом је могуће у великој мери - исправити постојеће грешке и урбанистичке недостатке, створити привлачне амбијенталне целине, нове просторне капацитете и унапредити лепоту целокупне бање.
- Недостак депоније за смеће, рециклаже и система за пречишћавање отпадних вода
- Амбијенти - форма и лепота :
- Недовршене-нејасне урбанистичке целине/форме (блок, фронт, ритам, перспектива...)
- Заштита амбијенталних целина / њихових важних елемената
- Неуређени парковски простори, недовршени пројекти, недоследно чување паркова, неговање и обликовање хортикултуре

1.2 Плански и други документи

Са становишта заштите животне средине у поглављу Плански и други документи приказани су релевантни документи - просторни планови, секторски планови и други стратешки документи, који су од значаја за израду Просторног плана општине и стратешке процене утицаја на животну средину. У припреми циљева стратешке процене коришћени су циљеви и принципи заштите животне средине из ових релевантних докумената.

1.2.1. Просторни план Републике Србије

Као стратешки развојни документ, Просторни План Републике Србије припремљен је за временски период до 2021. године. У Просторном плану Републике Србије предвиђен је развој у области привреде и инфраструктуре, повећања броја становника и заштита животне средине, природних и културних вредности. Сходно постулатима одрживог развоја и заштите животне средине, предвиђено је одрживо коришћење природних ресурса – минералних сировина, вода, пољопривредног, шумског и грађевинског земљишта уз унапређење квалитета и рационалност при коришћењу, као и уз веће коришћење обновљивих извора енергије. Предвиђена је такође и заштита и унапређење биодиверзитета, природних и културних добара и предела. Привредни развој У Просторном плану Републике Србије се остварује развојем ефикасне и одрживе привреде утемељене на регионалним и локалним капацитетима и заснован је на развоју индустријских зона, малих и средњих предузећа и туризма. Просторним планом предвиђено је унапређење стања, квалитета и приступачности инфраструктурних система - саобраћајница, хидротехничких,

енергетских и телекомуникационих објеката и унапређење управљања отпада. Ублажавање негативних тенденција демографског развоја, равномернији територијални размештај становништва, праћен деметрополитизацијом, унапређење квалитета живота, уравнотежен урбани развој, коришћење културног наслеђа као развојног ресурса, очување предела и развој и уређење села, основни су концепти Просторног плана у области становништва и мреже насеља. Унапређење животне средине, заштита и одрживо коришћење културних и предеоних вредности саставни је део развоја предвиђеног Просторним планом.

Као основни циљеви у заштити животне средине на подручју Републике издвајају се:

Заштита и одрживо коришћење природног и културног наслеђа и природних ресурса чиниће основ идентитета Србије и њених регионалних целина, али и основу будућег привредног/туристичког развоја.

У складу са приоритетима просторног развоја Србије, биће потребно инсистирати на даљем развоју мрежа вредних/заштићених природних целина и културних предела са посебним нагласком на еколошки, односно, културно осетљивим подручјима.

Природно и културно наслеђе ће бити штићено, уређивано и коришћено према европским стандардима, са посебним задатком повећања заштићених природних целина и систематизацијом културног наслеђа, као и имплементацијом Фирентинске конвенције о пределу, европских и светских конвенција о заштити културног наслеђа, конвенција и декларација које се односе на биодиверзитет, природне подсистеме и друга документа.

1.2.1.1. Извештај о стратешкој процени утицаја Просторног плана Републике Србије на животну средину

Стратешка процена утицаја на животну средину је поступак који обезбеђује услове за одговарајућу заштиту животне средине у току израде Просторног плана.

Проблеми животне средине обухваћени стратешком проценом односе се на: постојање подручја са изузетно загађеном животном средином и великим притисцима на простор, ресурсе и становништво; осетљива подручја у погледу загађивања и притисака на животну средину; потреба за рационалним коришћењем природних ресурса; и управљање чврстим отпадом. У току израде Стратешке процене нису разматрани следећи проблеми: управљање ризиком од технолошких удеса и природних непогода; климатске промене и заштита озонског омотача; и смањење буке, вибрација, јонизујућег и нејонизујућег зрачења.

У оквиру стратешке процене су припремљена два варијантна решења за релевантне секторе Просторног плана. Прво варијантно решење се односи на нереализовање Просторног плана, а друго на реализовање Просторног плана. На основу резултата за варијантна решења закључено је да је реализовање Просторног плана, повољније са аспекта заштите животне средине.

За смањење негативних и увећање позитивних утицаја Просторног плана на животну средину потребно је припремити одређена решења и мере којима ће бити предвиђена нова просторна диференцијација према степену загађивања и притисака на животну средину, у којој ниједно подручје више није у категорији веома загађене животне средине.

Праћење стања животне средине обезбеђује се у оквиру редовног мониторинга ваздуха, вода и земљишта.

Стање животне средине одређено је различитим факторима, од којих су најзначајнији постојање урбаних и енергетско - индустријских подручја са великом концентрацијом становника, индустрије и саобраћаја, која врше притисак на животну средину и простор и имају за последицу угрожен квалитет животне средине са једне стране и рурална и заштићена подручја са трендом депопулације, у којима је животна средина у већој или мањој мери очувана, са друге стране.

Квалитет ваздуха условљен је емисијама SO₂, NO_x, CO, чађи, прашкастих материја и других загађујућих материја које потичу из различитих објеката и процеса. Као главни извори загађивања ваздуха наводе се: продукти сагоревања горива у домаћинствима, индивидуалним котларницама и индустрији (застарела технологија, недостатак постројења за пречишћавање димних гасова, лош квалитет горива за грејање), саобраћај (лош квалитет моторног горива (оловни бензин), употреба

старих возила која се лоше одржавају, неадекватни технички стандарди за возила), грађевинарство, неадекватно складиштење и одлагање нуспродуката, депоније отпада и др.

Квалитет површинских вода претежно је условљен радом индустријских постројења, пољопривредном производњом, као и појавом дуготрајних сушних периода. Главне изворе загађења површинских вода представљају нетретиране индустријске и комуналне отпадне воде, дренажне воде из пољопривреде, оцедне и процедурне воде из депонија, као и загађења везана за пловидбу рекама и поплаве.

Ерозија представља један од основних узрока деградације земљишта, односно погоршања његовог квалитета. Извори загађења земљишта су последица људских активности и у њих спадају: отпадне воде (индустријске, пољопривредне и воде из домаћинства), загађивачи пореклом из атмосфере, који земљиште контаминирају спирањем падавинама или седиментацијом и чврст отпад различитог порекла. Земљиште је у мањој или већој мери деградирано. Угрожено је пољопривредно, водно, шумско и грађевинско земљиште.

Комунална бука потиче највећим делом од саобраћаја, док су индустрија, мала привреда, грађевинарство и друге активности од мањег значаја.

Притисак на заштићена природна добра и биодиверзитет се највише одражава на стање шумских и осетљивих екосистема. Основни проблеми у области заштите шума су недовољна шумовитост, бесправна сеча, неадекватан мониторинг, шумски пожари итд.

Степен коришћења обновљивих извора енергије је веома низак, изузев искоришћавања богатстава у минералним и термоминералним водама, захваљујући сложеној геолошкој грађи терена и повољним хидрогеолошким односима.

1.2.3. Остала планска и развојна документа

Планско подручје се налази у обухвату Просторног плана општине Врњачка Бања . Наведени Просторни планови не представљају правоснажни плански основ за израду ППР-е Врњачке Бање, али су планска решења дата кроз Нацрте ових Просторних планова узета у обзир.

1.2.4. Смернице Просторног Плана Општине Врњачка Бања

У овом поглављу су дати поводи, разлози, проблеми и циљеви израде овог плана. У овом делу су

изложене најважније смернице које проистичу из ППО и тичу се обухвата овог ППР.

1. Задачи и принципи :

- Заштита вода, ваздуха и земље
- Заштита шума, пољопривредног земљишта и целокупног биодиверзитета
- Заштита археолошких налазишта и објеката културе
- Заштита минералних изворишта и паркова
- Заштита од бујуца, поплава и клизишта
- Унапређење јавних служби - функција
- Унапређење комуналне опремљености
- Изградња и проширење саобраћане инфраструктуре
- Планирање одрживих садржаја и привредних капацитета

1.2.5. Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2015. године

Приоритети ове стратегије из 2005. године значајни за Стратешку процену од краткорочног значаја сукоришћење нових енергетски ефикаснијих и еколошки прихватљивих технологија и уређаја, а од дугорочног значаја технолошка модернизација енергетских објеката и система, повећање енергетске ефикасности у производњи, дистрибуцији и коришћењу енергије и коришћење нових обновљивих извора енергије.

1.2.6. Водопривредна основа Србије

Основни циљ одопривредне основе је:

Одржавање и развој водног режима којим се обезбеђују најповољнија и најцелисходнија техничка, финансијска и еколошка решења за јединствено управљање водама, заштиту од штетног дејства вода, заштиту вода и коришћење вода. Водопривредна основа Србије има задатак да обезбеди остваривање основног стратешког циља, водећи рачуна о интересима појединих водопривредних области и грана и у великој мери супростављеним захтевима осталих корисника простора.

Имајући у виду природне карактеристике подручја Србије, просторни и временски размештај ресурса вода и њихових корисника, као и међусобну интеракцију коришћења вода, заштите вода и заштите од вода, водама на читавој територији Србије мора се газдовати интегрално, јединствено, комплексно и рационално, са гледишта свих наведених аспеката, а у склопу интегралног уређења, коришћења и заштите свих ресурса и потенцијала на простору Србије.

Посебни циљеви значајни за заштиту животне средине су:

- рационално коришћење вода;
- рационално управљање водама;
- осигурање заштите и унапређење квалитета вода до коришћења за предвиђене намене;
- заштита и унапређење животне средине и квалитета живота;
- заштита од поплава, ерозија и бујица;
- заштита и ревитализација угрожених екосистема;
- антиерозионо газдовање шумама;
- очување и унапређење природних и створених ресурса и вредности.

1.2.7. Стратегија управљања отпадом за период 2010-2019. године ("Службени гласник РС", бр. 29/2010)

Стратегија управљања отпадом представља основни документ који обезбеђује услове за рационално и одрживо управљање отпадом на нивоу Републике Србије. Такође, Стратегија разматра потребе за институционалним јачањем, развојем законодавства, спровођењем прописа на свим нивоима, едукацијом и развијањем јавне свести.

Посебни циљеви управљања отпадом дефинисани Стратегијом су:

- ускладити националне прописе из области управљања отпадом са законодавством ЕУ;
- донети националне планове за поједине токове отпада;
- развити регионалне и локалне планове управљања отпадом до 2014.год.;
- повећати број становника обухваћених системом сакупљања отпада на 75% до 2014. год.;
- развити систем примарне селекције отпада у локалним самоуправама;
- изградити 12 регионалних центара за управљање отпадом до 2014.године (регионалне депоније, постројења за сепарацију рециклабилног отпада, постројења за биолошки третман отпада, трансфер станица у сваком региону);
- успоставити систем управљања посебним токовима отпада;
- успоставити систем управљања медицинским и фармацеутским отпадом;
- успоставити систем управљања отпадом животињског порекла;
- санирати постојећа сметлишта која представљају највећи ризик по животну средину;
- обезбедити капацитете за спаљивање (инсинерацију) органског индустријског и медицинског отпада.

1.2.8. Национална стратегија привредног развоја Републике Србије 2006.-2012. године

Национална стратегија посвећује пуну пажњу равномерном регионалном развоју Републике Србије. Поред равномерног регионалног развоја значајни циљеви ове стратегије су одрживи развој, рационално коришћење енергије и коришћење обновљивих извора енергије.

Циљеви заштите животне средине у овој стратегији су:

- Унапређење система контроле квалитета животне средине;
- Подстицање одрживог коришћења природних ресурса, смањење потрошње енергије и сировина и стимулисање рециклаже отпада;
- Смањење загађења ваздуха из сектора енергетике, индустрије, транспорта узроковано емисијом (CO₂, CO, NO_x, честице, специфичне загађујуће материје, гасови са ефектом стаклене баште);
- Смањење загађења земљишта, површинских и подземних вода опасним материјама и отпадом.

1.2.9. Национални програм заштите животне средине Републике Србије

Устав Републике Србије предвиђа право на здраву животну средину као једно од основних права и слобода сваког грађана, чланом 72. Уставом је утврђено да је Република Србија надлежна за заштиту животне средине и заштиту и унапређење флоре и фауне. Закон о заштити животне средине (Службени гласник РС, број 135/04) прописује да се Национални програм заштите животне средине израђује у периоду од десет година.

Општи циљеви програма заштите животне средине су интеграција политике заштите животне средине са економском и политиком других сектора и унапређење система контроле квалитета животне средине.

Посебни циљеви су:

У области квалитета ваздуха и климатских промена:

Израда катастра загађивача и биланса емисија, унапређење програма мониторинга и процене квалитета амбијенталног ваздуха, успостављање аутоматског мониторинга на значајним емитерима.

Побољшање квалитета ваздуха у складу са стандардима, смањењем емисија из сектора енергетике, индустрије, транспорта и др.;

Дефинисање зона и насеља, припрема и спровођење акционих планова за побољшање квалитета ваздуха у подручјима где је ниво загађујућих материја већи од прописаних граничних вредности.

У области квалитета вода:

Успостављање зона заштите и одрживог коришћења налазишта подземних вода;

Побољшање квалитета воде у водотоковима смањењем испуштања непречишћених индустријских и комуналних отпадних вода;

Обезбеђење ревитализације и функционисања постојећих уређаја за пречишћавање отпадних вода насеља;

Обезбеђење пречишћавања комуналних отпадних вода у насељима у којима постоји организовано снабдевање водом и које значајно утичу на непосредни реципијент и на квалитет вода у осетљивим зонама;

Повећање степена обухваћености јавним канализационим системима на 65% становника до 2015. године;

Обезбеђење квалитета воде за пиће у насељима и проширење централизованог водоводног система на изабрана сеоска подручја са незадовољавајућим квалитетом воде;

Рационализовање потрошње воде код индивидуалних потрошача.

У области заштите земљишта: смањење земљишта угроженог ерозијом за 20% извођењем антиерозионих радова и увођењем ефективних мера за контролу ерозије;

У области заштите природе, биодиверзитета и шума:

Израда пописа биодиверзитета, посебно пописа угрожених екосистема и станишта ретких и ендемичних врста;

Успостављање мониторинга компоненти биодиверзитета;

Очување, унапређење и проширење постојећих шума (повећање површина под шумама и унапређење структуре шума).

У области управљања отпадом:

Повећање броја становника обухваћених системом сакупљања отпада на 80%

Увођење одвојеног сакупљања и третмана опасног отпада из домаћинства и индустрије;

Успостављање регионалне санитарне депоније у сваком региону;

Обезбеђење капацитета за спаљивање (инсинерацију) органског, индустријског и медицинског отпада;

Санирање постојећих сметлишта која представљају највећи ризик по животну средину;

Повећање стопе поновног искоришћења и рециклаже амбалажног отпада (стакло, папир, картон, метал и пластика) на 25% од његове количине;

Постизање стопе од 25% за поновну употребу/поновно искоришћење/рециклажу електричног и електронског отпада;

Увођење компостирања зеленог отпада.

У области заштите од буке: успостављање циљаног мониторинга буке на најфреквентнијим саобраћајницама и смањење емисије буке у најугроженијим локацијама;

У области заштите од удеса: успостављање и развој система за управљање ризиком и одговором на хемијски удес у индустрији и транспорту;

У сектору индустрије:

Смањење емисије SO₂, NO_x, суспендованих честица и других загађујућих материја за постојећа индустријска постројења која не задовољавају ЕУ стандарде;

Обезбеђење пречишћавања индустријских отпадних вода ревитализацијом постојећих уређаја и изградњом нових постројења за пречишћавање отпадних вода из индустрија које испуштају опасне материје;

Увођење чистије производње и система управљања заштитом животне средине (ЕМС) у индустријска постројења;

Имплементација интегрисаног система дозвола за индустријска постројења у складу са Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађења животне средине;

Ремедијација контаминираног земљишта у индустријским комплексима;

Повећање енергетске и сировинске ефикасности у индустрији и смањење стварања отпада.

У сектору енергетике:

Повећање ефикасности енергетског сектора и смањење стварања отпада;

Повећање обима коришћења обновљивих извора енергије и гаса;

Повећање енергетске ефикасности и смањење губитака топлоте у дистрибутивној мрежи;

У сектору пољопривреде и шумарства:

Развијање свести пољопривредних произвођача у области животне средине развојем и промоцијом кодекса добре пољопривредне праксе;

Увођење система контролисане производње и употребе ђубрива и пестицида на пољопривредном земљишту ради смањења утицаја на животну средину;

Унапређење управљања заштитом животне средине на сточним фармама и погонима за прераду;

Развој органске пољопривреде;

Унапређење система одрживог газдовања, посебно у приватним шумама.

1.2.10. Стратегија пољопривреде Србије

Циљеви који су од значаја за Просторни план општине и стратешку процену су:

Обезбеђење потрошача храном која задовољава потребе у погледу квалитета и безбедности;

- Осигурање подршке животном стандарду за људе који зависе од пољопривреде а нису у стању да својим развојем прате економске реформе;
- Осигурање подршке одрживом развоју села;
- Заштита животне средине од утицаја пољопривредне производње.

Од значаја је подстицање пољопривредника на очувању природних добара односно одређених типова животне средине (еколошки пољопривредни програми), развој и подстицање органске пољопривреде, као и доношење локалних акционих планова руралног развоја.

1.2.11. Стратегија развоја шумарства Републике Србије

Као основни циљ стратегије развоја шумарства Републике Србије је очување и унапређивање стања шума и развој шумарства као привредне гране. Ово се постиже спречавањем смањења површине под шумама, одрживим газдовањем шумским ресурсима уз рационално коришћење, повећање, унапређење и заштиту и одржавање еколошке равнотеже, укључивањем циљева и мера развоја шумарства у програме руралног развоја. Шуме и функције шума су од далекосежног значаја за унапређење животне средине и заштиту природе. Ово се пре свега огледа у унапређењу одрживог газдовања шумама у заштићеним природним добрима, одрживом коришћењу и валоризацији биодиверзитета шума и система заштите, коришћења и управљања свим функцијама шума у оквиру одрживог развоја, а нарочито у погледу заштитних и регулаторних функција у односу на елементе животне средине ваздух, воду, земљиште, пределе, буку, ублажавање климатских промена итд. Одрживо газдовање шумама се односи и на одрживо газдовање фауном, односно стварање оптималних услова за заштиту и унапређивање стања аутохтоне дивљачи и реинтродукцију исте.

1.2.12. Стратегија локалног одрживог развоја

Национална стратегија одрживог развоја дефинише одрживи развој као циљно оријентисан, дугорочан, непрекидан, свеобухватан и синергетски процес који утиче на све аспекте живота (економски, социјални, еколошки и институционални) на свим нивоима. Одрживи развој подразумева израду модела који на квалитетан начин задовољавају друштвено-економске потребе и интересе грађана, а истовремено уклањају или знатно смањују утицаје који прете или штете животної средини и природним ресурсима.

Стратегија дефинише циљеве, мере и активности којима ће се створити услови за одрживи развој на локалном нивоу. Циљеви од значаја за Просторни план општине и стратешку процену су:

Унапређивање заштите животне средине на локалном нивоу;

Рационално управљање ресурсима;

Рационална потрошња необновљивих и подстицање коришћења обновљивих ресурса;

Увођење система мониторинга животне средине за подручја општина.

1.2.13. Стратегија регионалног развоја Републике Србије 2007.-2012.

Стратегија регионалног развоја Републике Србије представља стратешки развојни документ из области регионалног развоја који на конзистентан и целовит начин дефинише основне развојне приоритете регионалног развоја земље и начине њиховог остваривања у наредним годинама.

У области заштите животне средине као основни циљеви издвајају се:

- на локалном нивоу јачање институционалних капацитета и финансирање заштите животне средине;
- обезбеђење квалитетне воде за пиће и заштита од поплава;

- решавање проблема управљања отпадом, као и пречишћавање комуналних и индустријских отпадних вода;
- смањење загађивања на ризичним локацијама;
- подстицање одрживог коришћења природних ресурса;
- смањење потрошње енергије и сировина и рециклажа отпада;
- унапређење управљања заштићеним природним добрима.

1.2.14. Стратегија развоја туризма Републике Србије („Службени гласник РС“; број 91/06)

Стратегија развоја туризма Републике Србије садржи: опис постојећег стања у туризму Републике Србије, могућности развоја туризма у Републици Србији у односу на кретања у светском туризму, опис развојних инструмената конкурентских земаља, стратешке предности и недостатке туризма Републике Србије, циљеве развоја туризма Републике Србије, визију туризма Републике Србије, стратешко туристичко позиционирање Републике Србије, избор приоритетних српских туристичких производа, туристичко структурирање Републике Србије, модел раста, предуслове за ефикасну политику развоја туризма Републике Србије, план конкурентности, инвестициону стратегију и план потребних улагања и маркетинг план.

Циљеви развоја туризма Републике Србије и интереси Републике Србије у туризму су следећи:

- 1) подстицање привредног раста, запошљавања и квалитета живота становника путем развоја иностраног туризма;
- 2) обезбеђење развоја сопствене позитивне међународне слике;
- 3) обезбеђење дугорочне заштите и интегрисаног управљања природним и културним ресурсима, што је у интересу одрживог развоја туризма;
- 4) обезбеђење међународних стандарда квалитета заштите туристичких потрошача сагласно савременој европској пракси.

Очекивани резултати примене Стратегије су постизање повећања конкурентности српског туризма, повећање девизног прилива, домаћег туристичког промета, као и раст запослености путем туризма, у циљу трансформације Републике Србије у конкурентну туристичку дестинацију.

1.2.15. Уредба о еколошкој мрежи („Службени гласник РС“, бр. 102/10)

Еколошком мрежом управља се на начин који обезбеђује очување повољног стања осетљивих, ретких, угрожених и типова станишта од посебног значаја за очување и популација строго заштићених и заштићених дивљих врста од националног и међународног значаја, као и одржање и унапређење функционалне и просторне повезаности њених делова.

Разлози за развој еколошке мреже су:

- очување биодиверзитета на екосистемском, предеоном и регионалном нивоу;
- подршка и јачање еколошког повезивања подручја значајних за заштиту;
- обезбеђивање заштите критичних подручја од потенцијалних спољних штетних утицаја
- обнављање деградираних екосистема;
- промовисање комплементарности између коришћења земљишта и очувања биодиверзитета, посебно очувања потенцијалних вредности биодиверзитета у полуприродним пределима.

Концепт еколошке мреже у основи је формулисан ради смањења процеса фрагментације станишта у којима:

- појединачне врсте фауне немају приступ подручјима где се налазе станишта за њихов опстанак;
- миграторне врсте фауне нису у могућности да се крећу ка подручјима где би могли периодично боравити током године;
- природне популације и заједнице нису у могућности да се померају кроз пределе ради промене услова животне средине посебно климатских промена;

- генетске размене између различитих локалних популација би могле бити спречене;
- делови станишта у којима је нека локална врста већ изумрла али се не могу лако ре-колонизовати насељавање од стране друге локалне популације исте врсте и др.

Сходно томе, еколошку мрежу чине:

- 1) еколошки значајна подручја;
- 2) еколошки коридори који повезују еколошки значајна подручја на простору Републике Србије као коридори од националног значаја и еколошки коридори који омогућују повезивање са еколошким мрежама суседних земаља у складу са међународним прописима као еколошки коридори од међународног значаја;
- 3) заштитна зона тамо где је потребна да штити еколошки значајна подручја и еколошке коридоре од могућих штетних спољних утицаја.

Уредбом је такође дефинисано да еколошки значајна подручја из члана 2. ове уредбе обухватају просторне целине на којима се налазе:

- 1) одређена заштићена подручја проглашена на основу закона са приоритетним циљем очувања биодиверзитета, укључујући подручја у поступку проглашења заштите и подручја која су одговарајућим стратешким документима планирана за заштиту;
- 2) подручја од посебног интереса за очување, односно Емерлад мрежа, која су идентификована на основу Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта (Бернске конвенције);
- 3) одређена подручја дефинисана на основу међународних програма за идентификацију значајних подручја за птице (ИБА), биљке (ИРА) и дневне лептире (РБА);
- 4) подручја која се налазе на листи Конвенције о влажним стаништима од међународног значаја (Рамсарска подручја) или су планирана за упис у ту писту;
- 5) одређених спелеолошких објеката;
- 6) погранична еколошки значајна подручја која омогућују повезивање са еколошким мрежама суседних земаља у складу са међународним прописима;
- 7) одређена подручја типова станишта од посебног значаја за очување идентификована у складу са Правилником о критеријумима за издвајање типова станишта, типовима станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта, као и мере заштите за очување типова станишта („Службени гласник РС“, број 35/10);
- 8) одређена станишта дивљих врста утврђених Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС”, број 5/10) ;
- 9) осталих еколошки значајних подручја која нису обухваћена овим подручјима која су као еколошки значајна утврђена просторним плановима;

Заштита еколошке мреже обезбеђује се спровођењем прописаних мера заштите ради очувања биолошке и предеоне разноврсности, одрживог коришћења и обнављања природних ресурса и добара и унапређења заштићених подручја, типова станишта и станишта дивљих врста у складу са Законом о заштити природе, подзаконским актима, овом уредбом, актима о проглашењу заштићених подручја и међународним уговорима.

1.3 ПРЕГЛЕД ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА И КВАЛИТЕТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ НА ПОДРУЧЈУ ЗА КОЈЕ СЕ ИЗВЕШТАЈ ДОНОСИ

1.3.1 Анализа и оцена стања квалитета ваздуха

Главни извори загађења ваздуха су индивидуална ложишта домаћинства, саобраћај дуж државних путева, пољски пожари на дивљим депонијама и активности у дрвно прерађивачкој индустрији. На основу Извештаја о стању животне средине у Републици Србији у 2011. години.

Ваздух - као природно богатство-аерозагађивача углавном нема. У пречнику од око 100 км нема индустријских загађивача па нису предвиђена систематска мерења тј. континуални мониторинг којим би се контролисало гранично прекорачење имисија и емисија загађујућих материја у спољашњој средини

Квалитет ваздуха на подручју Плана може се окарактерисати као изузетн. На загађење ваздуха једини утицај врше експлоатација сировина и рударске активности, али и продукти сагоревања настали у индивидуалним ложиштима, као и у саобраћају.

1.3.2. Анализа и оцена стања квалитета вода

Подручје урбанистичке зоне ПГР Врњачке Бање снабдева се водом из више праваца и подељено је у три висинске зоне водоснабдевања. У првој висинској зони већи део насеља Врњци и северозападни део Руђинаца снабдева се са изворишта “Витојевац” и изворишта “Угљарево”.

За другу висинску зону су дотоци из изворишта “Липова” и “Врњачка река” увећани за доток гочких вода преко рез. “Пиперци” и “Гочки пут” и за доток у рез. “Бежановић” из правца довода “Белимарковић” и “Станишинци”. Трећа висинска зона Врњачке Бање снабдева се водом из резервоара “Дуге” преко ПК “Јефтићи”. Територија је добрим делом покривена разводном водоводном мрежом прстенастог типа. Доградња и реконструкције водоводне мреже, који су предвиђени овим планом, задржавају тај тип мреже.

У Врњачкој Бањи према према Хидрогеолошкој студији термоминералних и минералних вода постоје:

- два минерална извора Снежик чија је температура $+16^{\circ}\text{C}$ издашност $Q=0,83 \text{ l/s}$, а садржај $\text{CO}_2 = 1,060 \text{ g/l}$; Слатина чија је издашност $Q=0,20 \text{ l/s}$, садржај $\text{CO}_2 = 1,560 \text{ g/l}$, а температура $+14^{\circ}\text{C}$ Еколошки, естетски, пејзажни значај Врњаческе реке је изразит али није потпуно искоришћен и интегрисан у простор.
- два топла извора Топли извор чија је температура $+31,5^{\circ}\text{C}$ издашност $Q=8 \text{ l/s}$, а садржај $\text{CO}_2 = 900 \text{ mg/l}$; Језеро чија је издашност $Q=1,25 \text{ l/s}$, садржај $\text{CO}_2 = 1,230 \text{ g/l}$, а температура $+20^{\circ}\text{C}$
- Налазиште минералних вода Бели извор – бушотина истражена 1992.год., смоизливом утврђена издашност од $Q=0,6 \text{ l/s}$, угљокиселних вода минерализације од $2,420 \text{ mg/l}$, чије су количине $\text{CO}_2 = 1,150 \text{ mg/l}$, а температура $+29^{\circ}\text{C}$ (елаборат је урађен 1992.године)

Постојеће стање канализације карактерише: непостојање катастра подземних инсталација, непознавање стања мреже за канализацију отпадних вода, неодговарајуће прикључење корисника са великим бројем дивљих прикључака, непостојање мерења унутар система, велики број прикључака кишне канализације на фекалну канализацију итд. Због свега изнетог није било могуће оптимално сагледати постојеће стање.

Није дозвољена ни једна активност која на било који начин и у било ком периоду можеугрозити воду, земљиште или ваздух;

Нови или постојећи индустријски објекти за експлоатацију воде, угоститељско-туристички

објекти и све остале врсте привредних објеката морају обезбедити канализацију и пречишћавање отпадних вода у складу са стандардима прописаним законом;

Заштитити квалитетно пољопривредно земљиште - планирањем коришћења простора за друге намене на земљишту лошијег квалитета. Обезбедити најрационалнију просторну организацију за пољопривредну производњу;

1.3.3. Анализа и оцена стања квалитета земљишта и геолошког састава

Земљиште

Стање, степен угрожености и деградације земљишта као необновљивог природног ресурса, у претходном периоду није анализирано и не постоје релевантни подаци.

Систем и статус власништва над земљиштем, непоштовање услова градње, степен изграђености, градња на великим нагибима, расута изградња до просторних лимита, представљају елементе анализе рационалног и одрживог коришћења земљишта као природног ресурса. Инфраструктурно опремање, у постојећем стању, не прати капацитетом, квалитетом и захтеваним степеном успостављени систем градње. Неуспостављени систем управљања отпадом условио је појаву »дивљих« депонија и расипање отпада у простору. Третман отпадних вода и потребни и захтевани системи предtretмана нису успостављени. Грађевински реон је »испресецац« пољопривредним површинама за које не постоје подаци о квалитету, продуктивности, бонитетној вредности и степену загађености.

На основу изнетог, може се проценити да је повећан степен угрожености земљишта од нерационалног коришћења, загађивања и деградације. Квалитет земљишта озбиљно нарушавају и ерозиони процеси (слаба и средња ерозија у Врњачке бањи и на другим мањим локацијама на подручју Плана).

Геолошке и педолошке карактеристике подручја-у геолошкој грађи овог подручја највише учествују лискуновити шкриљци, амфиболити, серије серпентина и кварцита, флишне серије креде, миоценске глине, лапорити и алувијалне наслагае шљунка, песка и глине.

Силификоване стене су у мањим партијама откривени испод Чајкиног брда у смом центру Врњачке Бање. То су хидротермално потпуно измењене стене изграђене искључиво од силициске масе и у великој мери су шљунковите и оштећене.

Алувијалне равни доњег тока Врњачке реке су изграђене од кварталних творевина.

Интензитет сеизмичког хазарда на ширем подручју Плана, за повратни период од 100 година креће се око 7° MCS скале.

Хидрогеолошке карактеристике терена-Ниво подземних вода на планском захвату, генерално се може по висини појављивања поделити у 3 зоне:

- На приобалним зонама 1,5-2м од површине;
- У алувијуму са 2-6м од површине терена;
- На падинама делувијума са 6-10м;

Подземне воде су нарочито обимне у зони туфова, лапора, глине и конгломерата. Терени терцијалних седимената су углавном безбедни и суви. Посебно се може закључити да су ерупцијама у кристалним шкриљцима настале пукотине из којих је избила врела вода или касови на површину као врела Бања.

1.3.4. Анализа и оцена стања шума

Шуме поред извора са топлом и лековитом водом представљају један од најзначајнији природни ресурс. Уређење индустријске зоне подразумева формирање заштитних зона и заштитних појасева, у складу са нормативима, а у зависности од карактера и степена штетности индустрије; у правила за индустрију ШУМЕ.

У циљу очувања и унапређења природних услова средине и других природних богатства која представљају основни ресурс за коришћење простора Општине Врњачка Бања као туристичког потенцијала Републике Србије, пре свега као бањског лечилишта и развој, неопходно је предвидети заштиту простора и свих елемената природних структура. Очување и унапређење природних вредности, су услови за остваривање начела интегралне заштите животне средине и начела одрживог развоја. Озбиљна контрола примене планова, контрола пројеката и начина коришћења простора, а нарочито забрана бесправне градње, су обавезе локалне заједнице и једини начин интегралног и успешног располагања и унапређења простора у целини, чији је - природа, посебно у Врњачкој Бањи, изузетно важан део. Посебна пажња је посвећена заштити и унапређењу површина под шумама и осталим зеленим површинама које повољно утичу на бањску климу: биланс сунчеве енергије, вертикални распоред топлоте и влаге, атмосферску циркулацију и др, што Врњачкој Бањи даје ранг здраве природне средине високе еколошке вредности. Одрживост заштите, уређења и развоја природних потенцијала се остварује планирањем (и организовањем) различитих облика туризма. Активација самог тог простора у смислу спорта, рекреације, културе,

образовања, научно-истраживачких делатности и здравствене заштите, претставља основне поставке Европске конвенције о пределу (2000) Земљиште и водене површине у подручју изворишта бањске воде, као основног природног ресурса, морају бити у потпуности заштићена од намерног или случајног загађивања и других утицаја који могу неповољно деловати на квалитет и здравствену исправност воде.

На еродираним, стрмим, неплодним и нестабилним теренима треба спровести пошумљавање, као и на правцима дивље градње са циљем спречавања њеног даљег ширења. Обезбедити санацију и уређење свих деградираних површина. Обезбедити контролно брање следећег воћа: шумска јагода, купина, дивља крушка и дрењина и др.

Међу лековитим биљем издвајамо: хајдучка трава, липов цвет, кантарион, камилица, мајчина душица, бели слез, коњски босиљак, широколисна боквица и др.

1.3.5. Анализа и оцена стања нивоа буке

Иако нема систематског праћења нивоа и учесталости буке, као и праћења утицаја на здравље људи, евидентно је одсуство значајнијих извора који кумулативно продукују овај вид акустичног загађења. Евентуална прекорачења дозвољених нивоа буке краткотрајног су интензитета, и претежно се односе на буку пореклом од друмског саобраћаја: Државни пут ИБ реда број 23 (Појате-Крушевац-Краљево-Прељина-Чачак- Пожега- Ужице- Чајетина- Нова Варош- Пријепоље- државна граница са Црном Гором), а који се делом поклапа са улицама Краљевачки Пут (од станицајне км 166+171 до км 167+677) и Трстеничка (од станицајне км 167+677 до км 168+584 по референтном систему ЈП „Путеви Србије“). Државни пут ПА реда број 208 (Врњаци- Врњачка Бања- Станишинци- Грчак- Брус- Разбојна), који се поклапа са улицама Кнеза Милоша (од станицајне км 0+000 до км 2+670), Милоша Обилића (од станицајне км 2+670 до км 2+964), 1. Мај (од станицајне км 2+964 до км 3+343), Пролетерских Бригада (од станицајне км 3+343 до км 3+590), Гочка (од станицајне км 3+590 до км 4+734 по референтном систему ЈП „Путеви Србије“). Државни пут ИБ реда број 23 и државни пут ПА реда број 208 пресецају План и представљају деонице ванградског пута кроз подручје насеља које имају функцију вођења пролазних токова и, преко раскрсница, повезивање насеља (изворни/циљни саобраћај) са ванградским путем као и задовољење потреба општинског центра. Мањим делом, виши ниво комуналне буке потиче од активности у производњи, самосталних занатских радњи.

Урбанистичким планом предметног простора потребно је, где год је могуће, предвидети реконструкцију улица, изградњу тротоара и појаса зеленила, а кроз правила грађења привредних објеката дати правила изградње и оријентације у односу на изворе буке.

Неопходан појас заштитног зеленила.

1.3.5. Анализа и оцена природне и културне вредности

На основу услова Завода за заштиту природе Србије, у обухвату овог ППР се налазе следећа заштићена природна добра :

- СП Група стабала - "Пет храстова" (*Quercus robur*)

КО Врњачка Бања

Управљач: ЈП за газдовање заштитним шумама и обављање и развој комуналне делатности Бели Извор, Одлука СО Врњачка Бања бр. 322-3/95 од 03.11.1995.-

ЈП "Борјак"

Решење о стављању под заштиту групе стабала храста лужњака у Врњачкој

Бањи, на месту званом Пет храстова бр. 01-3257/1-69 – СО Врњачка Бања

- Споменик природе „Паркови Врњачке Бање”,

К.О. Врњачка Бања,

Напомена: Доношењем акта о заштити СП „Паркови Врњачке Бање”, К.О. Врњачка

Бања престала је да важи Одлука о заштити споменика природе Црног Бора у

Парку Врњачке Бање бр. 322-4/95 – СО Врњачка Бања

- ПС Два стабла хроста лужњака (*Quercus robur* L.)

Управљач: ОШ „Младост” у Врњачкој Бањи

Решење о стављању под заштиту два стабла хроста лужњака у дворишту Основнеколе „Младост” у Врњцима број 633-2/72-01 Секретаријат СО Врњачка Бања Поред наведеног, издваја се културно добро од великог значаја просторно културно- историјска целина Чајкино брдо (Црквено брдо), заштићено на основу Закона о заштити културних добара, Одлука о утврђивању непокретних културних добара од изузетног значаја и од великог значаја „Службени гласник СРС”, бр.47/87 од 5.12.1987. године. Ова целина са својом вегетацијом свакако заслужује посебну пажњу у контексту окружења бањских паркова. Непходно је штитити форме и пуноћу масе зеленила због њиховог изузетног значаја за препознатљиви пејсаж централне зоне Врњачке Бање. Даљим уређењем и изградњом инсистирати на груписању објеката и инфраструктуре, опремању целокупне целине и претварању постојећих слободних зелених површина у - уређене паркове. Треба наставити са пројектовањем и изградњом паркова, њиховим детаљним уређењем, а за интервенције у оквиру заштићеног споменика природе - обавезно уз сагласност надлежног Завода за заштиту природе Србије.

1.3.6. Анализа и оцена стања пејзажно-предеоних делова

Постојеће зеленило, уређени парк, парк-шума, представљају основну матрицу простора и фактор пејзажног вредновања простора.

На основу типологије еколошких јединица, степена уређења и начина коришћења, може се проценити, да са аспекта пејзажне вредности вредности, зеленило карактерише:

- велико учешће аутохтоне вегетације у укупном зеленилу,
- пејзажно уређење парковске површине,

Пејзажне вредности простора треба очувати и обогатити: применом принципа контраста између аутохтоних састојина и уређених зелених површина, између лишћарских и четинарских врста и њихово преклапање; обликовањем ивица шумских комплекса кроз „оживљавање“ пејзажа, применом принципа „великих“ и „малих“ шума и њихово пејзажно повезивање; пејзажним обликовањем продора и потеза; увести пратећи мобилијар као елемент у пејзажном обликовању простора; степен уређивања окућница подићи на захтевни ниво, правилним избором и оријентацијом садног материјала изабраних врста.

1.3.7. Анализа и оцена стања депонованог отпада

Простори сметлишта угрожени су површинским водама, а процедурне воде из отпада се директно инфилтрирају у терен, односно подземну воду, одакле веома брзо доспевају у речни ток, деградирају квалитет воде и контаминирају биљни и животињски свет.

1.4. ПИТАЊА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ РАЗМАТРАНА У СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ

У току израде Стратешке процене разматрана су питања заштите животне средине која чине њен садржај и дефинисана су на основу стања животне средине. Питања представљају стратешки важне

елементе за обезбеђење заштите и унапређења животне средине при дефинисању Плана генералне регулације Врњачке Бања. Основно питање разматрано у току израде стратешке процене је везано за осетљивост планског подручја у погледу притисака на животну средину изазваних регулацијом и грађењем у границама обухвата плана, кроз разматрање основних, стратешких утицаја на елементе животне средине – воде, земљиште, ваздух, живи свет, управљање отпадом и евентуалним акцидентним ситуацијама. Питања која нису разматрана у току израде Стратешке процене су: (1) климатске промене и заштита озонског омотача, јер на планском подручју нема загађивања који емитују материје које уништавају озонски омотач и доприносе промени климе; (2) прекогранично загађивање, јер нема прекограничног загађивања. Приликом одређивања питања и проблема заштите животне средине значајних за Стратешку процену полази се од питања и проблема који се у плану детаљне регулације карактеришу као значајни из аспекта заштите животне средине. За испитивање и каснију класификацију ових питања и проблема користе се општа питања и проблеми распоређени у 10 група, а који се табеларно приказују. Груписање је извршено према прилагођеном (комбинованом) моделу за процене утицаја европске агенције за заштиту животне средине.

У Нацрту Плана генералне регулације идентификовани су проблеми заштите животне средине на основу увида у стање и података добијених са терена, као и на основу података добијених из општине Врњачка Бања.

На основу категоризације животне средине, дефинисане су мере заштите животне средине у складу са праксом процене утицаја просторних и урбанистичких планова на животну средину и то по следећим областима: (1) заштита ваздуха; (2) заштита и коришћење вода; (3) заштита земљишта; (4) заштита од буке (5) заштита природних и културних вредности итд.

На основу процене стања животне средине на подручју Плана генералне регулације кључни проблеми заштите животне средине су следећи:

- загађеност ваздуха, воде и земљишта;
- сакупљање, транспорт и планско одлагање отпада;
- ненаменско коришћење плодног пољопривреног земљишта, деградација и загађивање земљишта;
- недовољно институционално-информатичка подршка унапређењу стања елемената животне средине.

Табела 1. Општа питања и проблеми од значаја за стратешку процену

Активности у ППР-у	постоји/не постоји	коментар
1. Могуће физичке промене изазване изградњом и радом објеката на планском подручју	ДЕЛИМИЧНО	<p>Реализацијом планских решења доћи ће до благе промене физичких структура у простору, мање значајне физичке промене се односе на амбијентално уклапање планираних објеката и пратеће инфраструктуре, чиме се стичу услови за квалитативну промену предеоних карактеристика. Све физичке промене које ће бити резултат изградње планираних објеката су планиране и процењене на основу услова надлежних органа, посебних организација, установа и других надлежних институција. У том смислу, уколико се планска решења и услови изградње и заштите доследно спроводе, могући су мањи утицаји на самом извору и то претежно позитивног карактера, јер ће допринети да планско подручје добије препознатљивост и да се изграде нови објекти у функцији подизања квалитета живота. Имајући у виду вишекритеријумску процену утицаја, прелиминарна процена се односи на свеукупне позитивне ефекте, који се састоје у томе да се ради о очекиваним социо-економским ефектима и неопходности подстицања развоја на планском подручју, које према свим показатељима има дугогодишњи негативни тренд и развијено је испод републичког просека. Изградња планираних објеката ствара могућност за подстицање економског и социјалног развоја, на одрживим основама. Редовним радом планираних објеката и инфраструктуре неочекују се даље физичке промене у простору.</p>

Активности у ПГР-у	постоји/не постоји	коментар
2.Коришћење природних ресурса у току изградње или рада објеката на планском подручју	ДА	У случају изградње путне инфраструктуре, користиће се материјали из локалних извора (каменономи и локална позајмишта), које је потребно после експлоатације рекултивисати у складу са позитивном регулативом којом је регулисана ова област. Планом није експлицитно предвиђено коришћење других природних материјала, али је сасвим реално очекивати да ће се у будућој изградњи, пре свега за инфраструктурне објекте и објекте за становање ,пословање као и других објеката у функцији побољшања животне средине и квалитета живота користити расположиви природни материјали у непосредној близини.
3.Коришћење, складиштење, транспорт, руковање или производња штетних материја	НЕ	На планском подручју нису планиране активности којим би се производиле штетне материје. Такође, није предвиђено коришћење, транспорт штетних материја, као и руковање или евентуално складиштење токсичних материја.
4.Могућност стварања отпада током изградње или рада објеката на планском подручју	ДЕЛИМИЧНО	Изградњом пратеће инфраструктуре планирају се земљани радови као и продукција отпада. Пројектном документацијом ће се дефинисати оптималне активности, као и локације за привременог одлагања отпада у току изградње. Како је овај отпад углавном инертан, он не представља опасност по животну средину, већ може да визуелно негативно утиче на предео.
5.Могућност загађења ваздуха	НЕ	Не постоји могућност загађивања ваздуха.
6.Могућност појаве буке и вибрација, светлосног, топлотног или електромагнетног зрачења	НЕ	Приликом изградње планираних објеката могућа је појава буке и вибрација на самом извору, односно, на локацији на којој се непосредно изводе грађевински радови. У редовном раду објеката, није могућа појава бука, вибрација, топлотног, јонизујућег или нејонизујућег зрачења. Мања електромагнетна зрачења, у складу са дозвољеним вредностима, су могућа на самом извору електроенергетске инфраструктуре (објекат трафостанице и водови), у чијем раду се примењују редовне мере и услови заштите.

7. Могућност загађења земљишта	НЕ	Планом нису предвиђена решења која би имала негативан утицај на земљиште. Могуће акцидентално и намерно локално загађење услед непридржавања поступака у раду привредних објеката, или услед нелегалног депоновања отпада на неусловним локацијама. Такође, загађивање земљишта је могуће услед непридржавања поступака или неадекватне промене агрохемијских мера у пољопривреди.
--------------------------------	----	--

Активности у ПГР-у	постоји/не постоји	коментар
8. Могућност акцидентата током изградње или рада објеката	ДЕЛИМИЧНО	Могући су акциденти на самим местима изградње, који немају значаја за животну средину, али могу угрозити живот и здравље непосредних извршилаца, при изградњи објеката. Применом мера заштите на раду могуће акциденталне ситуације се спречавају и вероватноћа њиховог јављања се своди на минимум.
9. Могуће социјалне промене (демографске, традиционални начин живота, запосленост)	ДА	Очекују се позитивни ефекти у будућем просторном развоју, реализацијом планских решења, као и евентуалном реализацијом других решења која у овом тренутку нису била директан предмет плана. Овим планом се очекују директни социјални позитивни ефекти повећањем запослености, развојем инфраструктурних капацитета, које може узроковати повећање потрошње. Ово може имати значаја на подстицање пољопривредне производње што је од значаја за подручје плана и целу територију општине, као и подстакнути развој услужних и других пратећих делатности.
10. Други фактори од значаја за заштиту животне средине	ДА	Планским решењима предвиђа се изградња у грађевинском подручју, односно рационално се планирају грађевински рејони, тако да неће бити негативних последица услед евентуалне конверзије пољопривредног и других категорија земљишта у грађевинско.

На основу прелиминарне процене стања животне средине на подручју плана кључни проблеми заштите су:

- (1) недовољна искоришћеност природних потенцијала у самој бањи ;
- (2) одвођење и пречишћавање отпадних вода;
- (3) сакупљање и транспорт комуналног отпада и његово одлагање на регионалну депонију са центром за рециклажу;
- (4) стихијско ширење непланске изградње дуж инфраструктурних коридора и у правцу шума (јавне површине);
- (5) ненаменско коришћење плодног пољопривредног земљишта;
- (6) могуће загађивање ваздуха и повишена саобраћајна бука у насељима и на делу коридора државног пута ;

и

(7) недовољно инвестирање у заштиту животне средине, развој еколошке свести, ефикаснији рад комуналне инспекције, а све у циљу очувања квалитетне животне средине.

2. ЦИЉЕВИ И ИНДИКАТОРИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

У складу са законским одредбама, у овом поглављу су приказани општи и посебни циљеви и индикатори Стратешке процене.

2.1. Општи циљеви стратешке процене

Општи циљеви Стратешке процене припремљени су на основу стања животне средине, стратешких питања заштите животне средине од значаја за планско подручје и циљева и захтева у области заштите животне средине релевантних секторских докумената. *Обезбеђење просторних услова за развој и изградњу са припадајућом инфраструктуром, у складу са економским могућностима општине и уз очување животне средине.*

Општи циљеви заштите животне средине на планском подручју су директној вези са општим циљевима у плану вишег реда и то су:

- Обезбеђивање квалитетне животне средине, што подразумева чист ваздух, довољне количине квалитетне и хигијенски исправне воде за пиће, затим очуваност пољопривредног земљишта, екосистема и биолошке разноврсности, квалитетне површине за рекреацију и туризам, уређеност насеља и сл;
- Постизање рационалне организације, уређења и заштите простора усклађивањем његовог коришћења са могућностима и ограничењима у располагању природним ресурсима (пољопривредно земљиште, шуме, воде и др.) и створеним вредностима, односно оптимално управљање и коришћење природних ресурса;
- Предузимање адекватних превентивних мера уз успостављање система контроле свих облика потенцијалних загађивања.
- Подизање и јачање нивоа еколошке свести, информисања и образовања становништва о еколошким проблемима укључивањем јавности у доношење одлука у погледу мера заштите животне средине.

2.2. Посебни циљеви стратешке процене

Посебни циљеви заштите животне средине планског подручја произлазе из анализе стања животне средине и значајних питања, проблема, ограничења и потенцијала планског подручја, као и приоритета за решавање еколошких проблема, а у складу су са општим циљевима и начелима заштите животне средине.

Еколошки одговорно коришћење простора, који обухвата План генералне регулације, представља значајан потенцијал за одрживи развој овог подручја. При томе се, у просторној организацији треба ослањати на следеће посебне циљеве заштите животне средине:

Табела 2. Посебни циљеви стратешке процене у односу на секторе одрживог развоја

Сектор	Циљеви СПУ
Економски развој	1. Смањење степена незапослености
	2. Унапређење економског развоја
Социјални развој	3. Унаређење квалитета живота и здравља становништва
Заштита животне средине	4. Очување квалитета ваздуха
	5. Очување квалитета вода и успостављање интегралног управљања водама
	6. Унапређење квалитета земљишта, кроз смањење загађења и ублажавања ерозије
	7. Очување биодиверзитета, станишта и предела
	8. Очување обрадивог пољопривредног земљишта

	9. Заштита природних ресурса и коришћење обновљивих извора енергије
	10. Очување биодиверзитета, унапређења предела и унапређење ефикасности заштите на принципима одрживости и укључивањем у туристичку понуду
	11. Унапређење општинских служби за заштиту животне средине и мониторинг и унапређење информисања јавности по питањима животне средине

2.3. ИНДИКАТОРИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

Индикатори Стратешке процене су припремљени према циљевима Стратешке процене, на основу индикатора Стратегије одрживог развоја Републике Србије и приказани у следећој табели.

Табела 3. Индикатори Стратешке процене

област	индикатор
1. Смањење степена незапослености	% запослених; % незапослених
2. Унапређење економског развоја	% повећања зарада; % повећања производње
3. Унаређење квалитета живота и здравља становништва	% становништва са приступом здравствено исправној води за пиће, % становништва са приступом адекватним системима прикупљања и пречишћавања отпадних вода, % становништва са приступом објектима
4. Очување квалитета ваздуха	Амбијенталне концентрације загађујућих материја у урбаним областима Дефиниција: Амбијенталне концентрације загађења ваздуха озон, CO, суспендованим честицама, SO ₂ , NO _x , VOC укључујући бензен и олово Јединица мере: µg/m ³ , ppm или ppb; или удео дана када су прекорачене граничне вредности
5. Очување квалитета вода и успостављање интегралног управљања водама	Потрошња воде по секторима Дефиниција: Удео потрошене исцрпене воде по секторима (домаћинства, индустрија, пољопривреда) Јединица мере: % од укупно исцрпене воде Присуство фекалних бактерија у води за пиће Дефиниција: Удео ресурса воде за пиће намењене за кућну употребу која садржи концентрације фекалних бактерија више од препоручених према упутствима СЗО за квалитет воде за пиће Јединица мере: %
6. Унапређење квалитета земљишта, кроз смањење загађења и ублажавање ерозије	Промена намене земљишта Дефиниција: Удео промене намене коришћења земљишта у временском периоду Јединица мере: % Деградација земљишта Дефиниција: Промене у природи ресурса земљишта у зависности од врсте и географске локације, које укључују:

	физичко стање земљишта; диверзитет или густину прекривености вегетацијом; дебљину површинског слоја, салинитет или алкалитет итд. Јединица мере: ha (величина области и интензитет промена са побољшањем или погоршањем стања)
област	индикатор
7.Очување биодиверзитета, станишта и предела	Учешће шумског земљишта у укупном земљишту Дефиниција: Удео природног и сађеног шумског земљишта негованог у периоду времена у укупном земљишном фонду Јединица мере: % Учешће заштићених области у односу на укупну површину Дефиниција: Површина заштићених екосистема на земљишту или у унутрашњим водама, изражени као удео у укупној површини екосистема Јединица мере: %.
8.Очување обрадивог пољопривредног земљишта	Промена површина обрадивог земљишта (%)
9.Заштита природних ресурса и коришћење обновљивих извора енергије	Емисија CO ₂ , % смањења потрошње енергената, % смањења потрошње угља и нафтних деривата
10.Очување биодиверзитета, унапређења предела и унапређење ефикасности заштите на принципима одрживости и укључивањем у туристичку понуду	Број и значај заштићених биљних и животињских врста, Број и површина заштићених природних добара и предеоних целина , Број и квалитет заштићених непокретних културних добара, Број посетилаца у туристичким зонама
11.Унапређење општинских служби за заштиту животне средине и мониторинг и унапређење информисања јавности по питањима животне средине	- % општинских прихода уложених у заштиту животне средине - број реализованих програма заштите - број мерних места у зависности од загађења

3. ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА СА ОПИСОМ МЕРА ЗА СМАЊЕЊЕ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

У складу са законским одредбама, у овом поглављу је приказан начин на који је извршена процена утицаја Просторног плана на животну средину, односно циљеве Стратешке процене, укључујући процену утицаја два варијантна решења на животну средину. Припремљена су стратешка решења у области заштите животне средине и планирана просторна дигеренцијација планског подручја према стању животне средине.

Избор решења за која је урађена Стратешка процена извршен је према следећим принципима:

процена је вршена само за планска решења стратешког нивоа,

тежило се да се изабраним планским решењима на најрационалнији начин обухвати и прикаже основни концепт развоја предвиђен планом за решења у области заштите животне средине није

вршена Стратешка процена, јер су ова решења припремљена на основу резултата Стратешке процене.

Синтезна решења плана за која се процењује утицај на животну средину су:

- 1) приказ процењених утицаја варијантних решења плана повољних са становишта заштите животне средине са описом мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину;
- 2) поређење варијантних решења и приказ разлога за избор најповољнијег решења;
- 3) приказ процењених утицаја плана и програма на животну средину са описом мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину;
- 4) начин на који су при процени утицаја узети у обзир чиниоци животне средине укључујући податке о: ваздуху, води, земљишту, клими, буци и вибрацијама, биљном и животињском свету, стаништима и биодиверзитету; заштићеним природним добрима; становништву, здрављу људи, другим насељима, културно-историјској баштини, инфраструктурним, индустријским и другим објектима или другим створеним вредностима;
- 5) начин на који су при процени узете у обзир карактеристике утицаја: вероватноћа, интензитет, сложеност/реверзибилност, временска димензија (трајање, учесталост, понављање), просторна димензија (локација, географска област, број изложених становника, прекогранична природа утицаја), кумулативна и синергијска природа утицаја.

Процена утицаја планираних намена и планских циљева на животну средину се врши са ближег становишта могућих утицаја у односу на циљеве Стратешке процене. Ово укључује и аналитичку процену утицаја варијантних решења (нереализације и реализације плана) на животну средину. Полазећи од врсте плана који има доминатну функцију – одрживо коришћење водних ресурса у циљу производње електричне енергије, ближом анализом је извршен утицај планских решења доминатне намене а према критеријуму суштинског значаја за будући развој планског подручја. У корелацији са циљевима плана и циљевима Стратешке процене, као и на основу њихове слојевитости и хијерархичности издвојена су планска решења за које је извршена процена утицаја на животну средину у области:

1. јавне службе (комплекси и објекти за делатности образовања, здравства, социјалне и дечије заштите, културе и информисања, спорта и физичке културе, управа и државни органи);
2. комуналне делатности и саобраћајне терминале и објекте (комплекси и објекти резервоара, пумпне станице, извора водоснабдевања, трафо станице, топлане, зелене пијаце);
3. зелене површине (рекреативне површине, парковско зеленило, заштитно зеленило).

Површине у оквиру граница плана које су ван грађевинског подручја припадају зеленом заштом појасу којим се обезбеђује здрава животна средина овог бањског- туристичког центра.

Шумско земиште богато је пошумљено аутохтоним дрвећем и представља примарну односно ширу зону заштите целокупног простора грађевинског подручја овог насеља у границама разматрања предметног плана. Чињеница је да су шуме на овом простору знатно угрожене непланском сечом тако да се простор тиме деградира вишеструко. Као последица овог предметног простора не само да остје без своје естетске и заштитне функције већ постаје потенцијална опасност за појаву ерозије .

Шуме поред примарне заштите грађевинског подручја овог насеља планирана је да се користи и као парк-шума са низ пратећих функција којима се обогаћује и оплемењује боравак посетилаца Врњачке Бање (пешачке стазе, трм стазе, бицикличке стазе , стазе за јахање, простор за одмор и задржавање са видиковцима који су опремљени потребним садржајима изведених од дрвета као што су настрешнице, клупе, столови, справе за рекреацију, спорт и игру).

Ова зона под шумама , пропланцима, сеоским путревима и насељима биће допуњена пешачким стазама, трим стазама, бицикличким стазама, стазама за јахање, колско-пешачким стазама које као такве суже за рекреацију-шетњу у природи а исте воде до одређених станишта-одмаралишта са којих се пружа одличан видик на бајковито окруење ове бање чиме се корисницима омогућава посебан активан одмор и задовољство уживања у природним лепотама овог простора.

3.1. ПРОЦЕНА УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ И ПОРЕЂЕЊЕ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА

Процена утицаја варијантних решења на циљеве Стратешке процене урађена је како би се омогућило поређење припремљених варијантних решења и указало на повољније са становишта заштите животне средине. Општа процена утицаја и поређење варијантних решења на животну средину према областима Стратешке процене (синтезни приказ), дати су у следећој табели.

Табела 4. Општа процена утицаја варијантних решења на животну средину (синтезни приказ)

Област Стратешке процене	Варијантно решење 1 (статус кво)	Варијантно решење 2 (Плангенералне регулације)
Заштита и очување квалитета вода, земљишта и ваздуха	-	++
Заштита од буке и вибрација	-	М
Заштита природних ресурса и коришћење обновљивих извора енергије	-	+
Очување биодиверзитета, унапређења предела и унапређење ефикасности заштите на принципима одрживости и укључивањем у туристичку понуду	-	+

Врсте утицаја: ++ веома позитиван; + позитиван; -- веома негативан; - негативан;
? непознат; М – зависи од мера заштите

Претходно је наведено да су у процесу Стратешке процене анализирана два супротна сценарија развоја Плана генералне регулације Врњачке Бања у оквиру процене варијантних решења. Деатљнијим поређењем варијанти (Варијанта 1 – уколико не дође до реализације/спровођења плана и Варијанта 2 – уколико дође до спровођења/реализације плана) омогућава се поређење анализираних интегралних варијантних решења, и која је табеларно приказана у наставку. Процена утицаја варијантних решења на циљеве Стратешке процене уређена је како би се омогућило поређење анализираних варијантних решења, а указало на повољније варијантно решење са становишта заштите животне средине и друштвеног бољитка. Поређење варијантних решења извршена је у наредној табели.

Табела 5. Аналитички приказ процене утицаја варијантних решења према укупним утицајима

Циљ стратешке процене	Варијантно решење бр.1 (план се не реализује – спонтани развој)	Варијантно решење бр.2 (план се реализује)
Смањење степена незапослености	- / 0	+ /
Унапређење економског развоја	- / 0	+ / М
Унаређење квалитета живота и здравља становништва	- / 0	+ / М
Очување квалитета ваздуха	- / 0	+
Очување квалитета вода и успостављање интегралног	-	+

управљања водама		
Очување биодиверзитета, станишта и предела	-	-/М
Ефикасно управљање отпадом	-	+
Заштита природних ресурса и коришћење обновљивих извора енергије	-	+

Врсте утицаја: + укупно позитиван тренд (унапређење животне средине); - укупно негативни тренд (деградација животне средине); 0-без значајних промена, М - уз мере заштите/компензације, могућ позитиван тренд.

Варијантно решење 2 које се односи на усвајање и доследно спровођење плана уз примену других секторских планова и програма, као и позитивне законске регулативе, далеко је повољније са становишта посебних циљева Стратешке процене. Прво, ово варијантно решење је значајније повољније са становишта заштите животне средине првенствено: о заустављање деградације животне средине (ваздух, вода, земљиште и др.) одређивањем стања, приоритета заштите и услова одрживог коришћења ресурса; Постизање рационалне организације, уређења и заштите простора (повећан проценат зелених површина); Обезбеђивање квалитетне животнесредине - заштита вода уз примену интегралног приступа у управљању и коришћењу водних ресурса, потпуна заштита квалитета подземних вода и стриктна заштита зона које су законом резервисана изворишта водоснабдевања, заштита земљишта уз интегрални однос упланирању и управљању земљишним ресурсима, заштита и очување квалитета ваздуха; предузимање адекватних превентивних мера уз успостављање система контроле свих облика загађивања (нарочито дивље депоније); интегрални и континуирани систем мониторинга животне и природне средине у општини; успостављање система за институционално управљање животном средином, унапређење информисања јавности. Реализацијом Плана ствара се могућност за отварање нових радних места, побољшање економских прилика, односно добијање еколошки здравије средине.

Нереализовање плана је варијантно решење са могућим негативним последицама у односу на циљеве стратешке процене и губитак могућности ефикасног деловања у заштите животне средине. Стратешком проценом утицаја и планом предложен је одржив развој подручја уз очување постојећих потенцијала, природних вредности и ресурса као и решења заспречавање конфликта у простору и разрешење постојећих просторних еколошких проблема. Као неопходно се намеће доношење плана и примену интегралних мера заштите.

3.1.2. Варијантна решења

У оквиру стратешке процене припремљена су два варијантна решења. Прво варијантно решење се односи на нереализовање Плана генералне регулације - сценарио нултог развоја, а друго представља решења Плана генералне регулације.

3.1.2. 1. Варијантно решење 1: нереализовање Плана генералне регулације Врњачке Бања - сценарио нултог развоја

Нереализовањем Просторног плана стање би се погоршало и то на следећи начин:

У области пољопривредног земљишта и пољопривреде:

наставак даљег стихијног и нерационалног заузимања плодног пољопривредног земљишта у непољопривредне сврхе за потребе ширења индустрије и насеља;

неконтролисана примена хемијских средстава у пољопривреди и наставак даље контаминације земљишта;

немогућност подстицања пољопривредне производње.

У области система бањског зеленила:

уношење страних биљних и животињских врста;

промена изгледа предела;

пренамена зелених површина под бесправном градњом који се драстично рефлектовао, и даље одражава на простор, и могућност реализације планске документације, а све под плаштом привремених промена, где се трајно губе површине планиране за озелењавање;

непостојање катастра постојећих зелених површина;

непостојање информационог система о зеленим површинама.

У области становништва и насеља:

наставак негативних демографских процеса и смањење пољопривредне производње;

наставак неуравнотеженог развоја са неуједначеним притисцима на животну средину;

нефункционална мрежа насеља;

немогућност побољшања квалитета живота.

У области привреде:

даље ширење зона негативних утицаја од индустријских објеката;

у недовољној мери развијене активности које су комплементарне заштити животне средине (рационална пољопривредна производња, развој туризма, итд);

енергетска неефикасност, нерационална потрошња воде, бахато коришћење ресурса;

непланско ширење постојећих, и неадекватно формирање нових привредних зона без одговарајуће инфраструктурне опремљености.

У области инфраструктурних система:

даље угрожавање изворишта водоснабдевања, неадекватном канализационом мрежом и испуштањем непречишћених отпадних комуналних и индустријских вода у реципијенте без предходног третмана;

неодговарајућа саобраћајна матрица, као предуслов унапређења квалитета живота;

неадекватна заштита од поплава;

нереализација топлотне мреже и повећан притисак на животну средину, и загађење ваздуха од котларница на чврсто гориво.

У области управљања отпадом:

даљи штетни утицаји од дивљих и неуређених депонија;

неадекватно депоновање комуналног, индустријског и пољопривредног отпада;

У области заштите предела:

Недовољна и неадекватна брига о предеоним карактеристикама и настављање процеса који доводе до нарушавања предеоних карактеристика и амбијенталних вредности.

У области мониторинга и инвестирања у заштиту животне средине:

недовољна материјална средства уложена у програме заштите животне средине;

недовољан број запослених на заштити животне средине;

неразвијен систем мониторинга

3.2.2.2. Варијантно решење 2: реализовање Плана генералне регулације за Плана генералне регулације Врњачке Бања

У области пољопривредног земљишта и пољопривреде:

пренамена пољопривредног земљишта на рационалан начин;

на нивоу пољопривредних газдинстава и предузећа, обједињавање биљне и сточарске производње, са обезбеђењем сопствених крмних база;

развој пољопривредне производње у залеђу банјског насеља;

развој пољопривредне инфраструктуре;

побољшање веза између пољопривреде и других компаративних делатности (мала и средња предузећа, трговина, туризам, угостелство).

У области система градског зеленила:

подизање заштитних шумских појасева и формирање паркшума у склопу постојећег шумског комплекса;

повећање површина под зеленилом, водоизворишта, око пословних зона ;

У области становништва и насеља:

унапређење квалитета живота у насељима, опремањем комуналном и саобраћајном инфраструктуром и јавним службама;
унапређење рада здравствених и образовних служби;
унапређење квалитета живота (становање, инфраструктура, јавне службе, услуге, комуникације, култура).

У области привреде:

формирање привредних зона и туристичких зона - приоритет се даје подручјима које користе компаративне предности подручја;
заштита животне средине и висок степен искоришћености простора;
формирање туристичких тура са различитим видовима туризма.

У области инфраструктурних система:

унапређење саобраћајне матрице(бицикличички саобрашћај, сабирне саобраћајнице) ;
Новопланирани државни пут II реда-представља попречну везу од државног пута IA реда A5 преко државног пута IB реда 23 до државног пута IIА реда 208 у укупној дужини од 3548 m у оквиру ППР тј. од стационаже осовине пута km 0+000 до km 3+548;
Државни пут IIА реда 208- на деоници измештене трасе пута у дужини од 1104 m, тј. од стационаже осовине пута km 2+546 до km 3+650;
Општински пут- представља деоницу пута везе са државним путем IIА реда 208 и везе са туристичким локалитетом Гоч, а кроз обухват ППР пролази у дужини од 1077 m;
заштита изворишта подземних и површинских вода;
рационална потрошња воде у привреди и домаћинствима;
развој канализације по сепарационом систему са ППОВ;
предтретман отпадних вода из привреде пре упуштања у канализацију;
заштита од поплава са усклађењем заштитних система у односу на окружење;
постизање енергетске ефикасности;
одржавање, унапређење и поузданост у раду постојеће електроенергетске мреже;
афирмисање у коришћењу алтернативних и обновљивих извора енергије;
изградња/формирање терминала за рециклажу;
санација постојећих сметлишта и дивљих депонија.

У области заштите предела:

Заштита предела у његовој разноврсности и јединствености. Мерезаштите, очувања и унапређења предела довешће до позитивних ефеката и интегралне заштите предеоних карактеристика.

У области заштите животне средине:

заштита ваздуха, земљишта, површинских и подземних вода;
заштита од буке и вибрација;
заштита флоре и фауне и унапређење биодиверзитета, предела и гефонда;
заштита природних и културних добара;
веће улагање у програме заштите животне средине.

3.1.3. Резултати консултација

У току израде стратешке процене вршене су консултације са надлежним општинским службама, јавним предузећима и заинтересованим органима и организацијама.

3.1.4. Процена утицаја планских решења на животну средину

За потребе процене утицаја Плана генералне регулације Врњачке Бања на животну средину изабрана су планска решења приказана у следећој табели.

Табела 6. Планска решења за која се врши процена утицаја

Област	Планско решење
САОБРАЋАЈУ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Новопланирани државни пут II реда 2. Изградња нових саобраћајница 3. Замена и редовно одржавање саобраћајне сигнализације 4. Изградња семафоризованих пешачких прелаза и заштитних ограда у зонама пословања, као и становања са интензивним пешачким токовима 5. Изградња јавних паркинг простора 6. Изградња пешачке стазе на потезу уз парк-шуму
ЈАВНЕ ЗЕЛЕНЕ ПОВРШИНЕ	<ol style="list-style-type: none"> 1. формирање нових зелених површина око школа, јавних служби, туристичких комплекса, саобраћајница и сл. 2. Подизање заштитног зеленила уз примарну саобраћајну мрежу, око водоизворишта и око појасева водног земљишта 3. Подизање заштитног зеленила уз примарну саобраћајну мрежу, око водоизворишта и око појасева водног земљишта 4. Подизање дрвореда и зелених трака дуж саобраћајница и насељских улица где просторни услови то дозвољавају
ХИДРОТЕХНИЧКА ИНФРАСТРУКТУРА	<ol style="list-style-type: none"> 1. Изградња, реконструкција канализационе и водоводне мреже у насељима
ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Изградња водова за напајање нових трафостаница 2. Изградња уличне расвете 3. Изградња нових трафостаница 4. Електричну мрежу и објекте свих напонских нивоа ускладити са динамиком изградње и реконструкције на терену
ТЕЛЕКОМУНИКАЦИОНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Реконструкција и модернизација капацитета

Према критеријумима из Прилога I Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину у обзир су узете следеће карактеристике утицаја:

- Врста утицаја
- Вероватноћа да се утицај појави
- Трајање утицаја (временска димензија),
- Учесталост утицаја
- Просторна димензија утицаја.

Наведене карактеристике утицаја су вредноване према следећој табели.

Табела 7. Вредновање карактеристика утицаја

Врста утицаја	Вероватноћа утицаја	Трајање утицаја	Учесталост утицаја	Просторна димензија утицаја
+ Позитиван ++ Веома позитиван	мало вероватан средње вероватан веома вероватан	краткорочан средњорочан дугорочан	повремен средње учестао сталан	Ллокални (део Општине) О општински Г градски Р регионални Н национални МЕ међународни
- Негативан -- Веома негативан				
0 Неутралан				
М зависи од мера заштите				

У складу са ПГР и карактеристикама планског подручја одређене су карактеристике које одређују значајан утицај и то:

- Средње и веома вероватан утицај
- Средњорочан и дугорочан утицај
- Средње учестао и сталан утицај
- Локални, Општински и регионални ниво утицаја.

За свако планско решење вршено је одређивање и евалуација утицаја. Бојом су приказани позитивни (зелена), негативни (црвена), неутрални (бела) и утицаји који зависе од примене мера заштите (жута) а интензитетом боје значај утицаја, према броју карактеристика које су дефинисане као значајне (постојање једне или две, три и четири карактеристике).

Табела 8.

врста утицаја	значај утицаја		
	једна или две карактеристике	три карактеристике	четири карактеристике
Позитиван			
Негативан			
Неутралан			
Зависи од мера заштите			

Табела 9. Збирна матрица утицаја Плана генералне регулације Врњачке бање на животну средину

Планско решење/циљ стратешке процене	1. Смањење степена незапослености										
	2. Унапређење економског развоја										
3. Унаређење квалитета живота и здравља становништва											
4. Очување квалитета ваздуха											
5. Очување квалитета вода и успостављање интегралног управљања водама											
6. Унапређење квалитета земљишта, кроз смањење загађења и ублажавање ерозије											
7. Очување биодиверзитета, станишта и предела											
8. Очување обрадивог пољопривредног земљишта											
9. Заштита природних ресурса и коришћење обновљивих извора енергије											
10. Очување биодиверзитета, унапређења предела и унапређење ефикасности заштите на принципима одрживости и укључивањем у туристичку понуду											
11. Унапређење општинских служби за заштиту животне средине и мониторинг и унапређење информисања јавности по питањима животне средине											
Активности и приоритетни развојни програми у САОБРАЋАЈУ											
Новопланирани државни пут II реда	Green	Dark Green	Green	Yellow		Green				Green	Green
Изградња нових саобраћајница	Green	Dark Green	Green	Yellow		Green	Yellow			Green	Green
Замена и редовно одржавање саобраћајне сигнализације	Green	Green	Green								
Изградња семафоризованих пешачких прелаза и заштитних ограда у зонама пословања, као и становања са интензивним пешачким токовима	Green	Green	Green								
Изградња јавних паркинг простора	Green	Dark Green	Green			Pink	Yellow			Yellow	
Изградња пешачке стазе на потезу уз парк-шуму		Dark Green	Green			Yellow	Yellow		Yellow	Dark Green	Green
Активности на уређивању ЈАВНИХ ЗЕЛЕНИХ ПОВРШИНА											
Формирање нових зелених површина око школе, вртића и осталих јавних објеката		Green	Dark Green	Dark Green		Dark Green	Green		Green	Green	Green

планска решења углавном имају мали негативан/позитиван утицај на очување квалитета животне средине, док поједина планска решења немају никакав утицај на животну средину.

Утицају планских решења су локалног карактера. Вероватноћа утицаја планског решења на животну средину је извесна/вероватна у зависности од планског решења.

Извештај о стратешкој процени утицаја је дефинисао планска решења по областима, како је приказано. На овом нивоу плана није било могуће детаљно анализирати свако планско решење и непосредан утицај планираних активности на животну средину јер нису дефинисане све појединости везане за дато планско решење. У случајевима где је процењено да може доћи до негативног утицаја потребно је предузети одговарајуће мере заштите.

Постојећи ефекти планских решења не представљају конфликт у простору, понуђеним решењима решавају се и стратешка опредељења даљег развоја у простору и у потпуности је засновано на принципима одрживости и интегралности.

4. МЕРЕ ЗА СМАЊЕЊЕ НЕГАТИВНИХ И УВЕЋАЊЕ ПОЗИТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Заштита животне средине на подручју Плана генералне регулације Врњачке Бања заснована је на концепту одрживог развоја, усклађивању коришћења простора са могућностима и ограничењима природних и створених вредности (мере заштите) и са потребама економског развоја, полазећи од начела превенције и спречавања загађивања животне средине и начела интегралности. То значи обавезно укључивање услова заштите животне средине у све планове, односно програме, као и све предвиђене активности и садржаје на подручју.

Систем заштите животне средине чине мере, услови и инструменти за:

одрживо управљање, очување природне равнотеже, целовитости, разноврсности и квалитета природних вредности и услова за опстанак свих живих бића;

спречавање, контролу, смањивање и санацију свих облика загађивања животне средине (Чл. 2., ст. 1. и 2. Закона о заштити животне средине).

Применом мера заштите животне средине, ефекти негативних тенденција идентификованих у простору кориговаће се у правцу побољшања квалитета појединих елемената животне средине, а применом свих расположивих инструмената спречиће се њихово ширење ван утврђеног планског оквира.

Мере за смањење негативних и увећање позитивних Плана генералне регулације Врњачке Бања на животну средину припремљене су на основу резултата процене утицаја и циљева стратешке процене.

4.1. Заштита ваздуха

Заштита овог природног елемента подразумева ограничење или смањење емисија загађујућих материја, и то првенствено:

стриктно ограничавање емисија загађујућих материја из привредних постројења, саобраћаја и домаћинства, даљи развој система топлификације, адаптирање привреде према критеријумима заштите, појачану контролу рада котларница; подстицање енергетске ефикасности у смислу што рационалнијег коришћења енергије;

одређеним мерама стимулисати грађане са индивидуалним ложиштима на прелазак на алтернативне изворе загревања;

применом интегралних заштитних дуж постојеће деонице општинског пута Рударе-Врњачке бања-Власово, и изградња недостајућих деоница општинског пута Рударе-Врњачке бања- Власово, применом прописа и прибављањем обавезних интегрисаних дозвола за постојећа и нова привредна (индустријска) постројења, као и променом у начину функционисања постојећих постројења, док се за нова постројења примењују најбоље доступне технологије (БАТ) и решења усклађена са прописима;

коришћење алтернативних енергетских извора: сунчеве енергије, енергије биомасе и отпада, еолске енергије;

усагласити основне насељске функције са циљем побољшања стања животне средине;

планско озелењавање јавних површина и стварање функционалног система зеленила са изградњом нових паркова и спортско-рекреативних терена, дечијих игралишта и нових дрвореда дуж улица, свуда где за то постоје могућности;

обезбедити аутоматско праћење показатеља квалитета ваздуха ради адекватне реакције у случају акцидентних загађења;

развој информационог система квалитета ваздуха за подручје Плана генералне регулације Врњачке Бања преко Екобилтена и интернет презентација, са доступном базом података о актуелном и десетогодишњем стању квалитета ваздуха;

спровести вишегодишња епидемиолошка истраживања за утврђивање последица лошег квалитета ваздуха на здравље становништва.

4.2. Заштита и коришћење вода

Потпуна заштита и унапређење квалитета подземних вода (водоснабдевање, наводњавање);

Враћање у прописану класу квалитета површинских вода:

- заштитом изворишта и обезбеђењем снабдевања водом, применом прописаних активности у зони заштите изворишта, ревитализацијом и проширивањем водоводног система;
- ревитализацијом загађених водотокова, приобаља и шире околине и довођење свих деоница водотокова у прописану класу;
- смањењем емисије суспендованог и органског загађења од стране концентрисаних и расутих загађивача;
- планским третманом комуналних отпадних вода - ширењем канализационе мреже (кишне и фекалне канализације);
- планским третманом индустријских отпадних вода - изградња канализације за отпадне воде, изградња система за предтретман отпадних вода у привредним постројењима, уградња постројења за пречишћавање отпадних вода загађених нафтним дериватима;
- санација постојећих индустријских постројења за третман отпадних вода;
- оплемењивањем малих вода.

Превентивним мерама обезбеђује се заштита изворишта и остварује се применом:

- рационализације потрошње воде;
- забраном изградње индустријских и других објеката чије отпадне материје могу загадити воду и земљиште, забране изградње других објеката који могу загадити воду или земљиште или угрозити безбедност водопривредне инфраструктуре;
- дозвољеном изградњом објеката ако се у пројектовању и извођењу обезбеди канализација и пречишћавање отпадних вода у складу са стандардима прописаним законом и у складу са законом, дозвољеном је изградњом објеката за рекреацију и туризам под условима заштите животне средине;
- постојећи индустријски објекти морају у најкраћем року обезбедити канализацију и пречишћавање отпадних вода у складу са законском регулативом;
- изградњом депонија за безбедно складиштење и санитарно исправно руковање свим отпадним материјама из процеса производње и отпадним муљевима из постројења за пречишћавање отпадних вода;
- изградњом заштитних појасева на водотоцима и бујичним токовима;

- санацијом преосталих ерозионих и бујичних жаришта, смиривање ерозије и постепено смањивање продукције и проноса наноса;
- отпад се сме сакупљати само на водонепропусним површинама, а депоновање је могуће само ван шире зоне заштите;
- забрана транспорта и складиштења опасних и отровних материја;
- антиерозивним радовима ради спречавања спирања земљишта и хемијског или механичког загађења водотока;
- успостављањем ефикасног система мониторинга и израда и ажурирање катастра загађивача и спровођење репресивне политике у складу са законском регулативом која се односи на заштиту квалитета вода;
- успостављањем комплексног, функционалног, информационог и управљачког система заштите животне средине;
- изградом плана заштите вода;
- перманентном и стриктном контролом квалитета амбијенталних и отпадних вода.

4.3. Заштита земљишта

Заштита земљишта остварује се:

- уклањањем свих дивљих депонија и забрана неконтролисаног депоновања свих врста отпада;
- спровести програм строге контроле и заштите приобаља и водотокова;
- успоставити еколошку контролу у циљу спречавања индустријског загађивања, испуштања хемијског отпада и прљавих индустријских материја. У вези са тим поштрити казнену политику;
- контрола употребе агрохемијских средстава у циљу смањивања загађења земљишта из пољопривреде и очување земљишта које се одликује високим пољопривредним вредностима. Заштита, коришћење и уређење земљишта обухвата очување продуктивности, структуре и слојева тла, као и природних и прелазних облика и процеса. На површини земљишта или испод могу се обављати активности и одлагати материје које не загађују или оштећују земљиште;
- неопходно је допунити испитивања загађености пољопривредног земљишта на оним локацијама на којима то није учињено;
- наставити испитивања на локацијама на којима су констатована загађења, нарочито гицикличним ароматичним угљоводоницима;
- осмислити Програм испитивања загађености земљишта у зонама рекреације (дечја игралишта), подручјима око индустријских објеката и поред значајних саобраћајница;
- рационално коришћење грађевинског и пољопривредног земљишта;
- за нове делатности и намене у случајевима када је то могуће коришћење постојећег грађевинског фонда (уместо "greenfield" давање предности "brownfield" инвестицијама).

4.4. Управљање отпадом

Према стратегији управљања отпадом за период 2010-2019. године управљање отпадом по врстама обухвата:

Управљање комуналним отпадом подразумева повећање броја становника обухваћених системом сакупљања отпада, чишћење дивљих сметлишта, организовање примарне селекције кроз организовано сакупљање рециклабилног отпада већ у самим домаћинствима.

Управљање отпадом животињског порекла је у надлежности Министарства пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде. Потребно је приступити изради програма управљања отпадом животињског порекла. Отпад животињског порекла, као и производе настале прерадом отпада животињског порекла треба користити у енергетске сврхе.

До реализације решења из Стратегије управљања отпадом за период 2010-2019. године, планска решења у области управљања отпадом на територији Општине су:

Интегрално управљање комуналним отпадом:

- затварање и санација постојећих депонија и сметлишта и рекултивације земљишта;
- успостављање система организованог сакупљања отпада и одвожење на регионалну депонију;
- увођење система примарне сепарације отпада на територији Општине,
- изградња трансфер станице и рециклажног дворишта на територији Општине.

Управљање отпадом животињског порекла:

- изградња сточних јаме на територији Општине

4.5. Заштита заштићених природних и културних добара

- Основни критеријуми за одрживи развој и уређење предела и очувања идентитета природних и културних вредности су:
- задржавање постојеће структуре и функционалне повезаности станишта;
- примењивање мера за умањење штетних утицаја у случајевима када није могуће избећи негативне утицаје;
- На подручју Плана нема заштићених природних добара. Одржавање постојећег квалитета воде и вегетације неопходно је за дугорочни опстанак природних вредности. Учешће аутохтоних врста треба да буде најмање 50%. Природну дрвенасту вегетацију подручја (врбе, аутохтоне тополе и јасени, храстови) треба очувати и обнављати.
- Услед девастирајућих и деградирајућих активности у шумарству, ловству, експлоатацији минералних сировина и пољопривредној производњи, ревитализација, рекултивација и обнова предела, представљаће приоритет на планском подручју.

4.6. Заштита биодиверзитета, флоре, фауне, угрожених и заштићених врста

Планским решењима треба омогућити очување и унапређење карактера предела: карактеристичне структуре и слике предела кроз очување предеоног обрасца заснованог на коришћењу земљишта. Односу изграђеног и отвореног простора и карактеру изграђивања.

- спровођење мера за унапређење, заштиту и очување свих предела на територији Плана;
- очување изузетних предоних целина (пропланци, предео око извора лековите воде, видиковци у оквиру шумског комплекса),

Основна концепција заштите предела огледа се у очувању карактера, структуре и разноврсности предела и обезбеђењу несметаног функционисања природних појава и процеса у природним пределима, као и унапређењу, уређењу и заштити културног и руралног предела.

Мере заштите биодиверзитета руралних површина, гео и палео–наслеђа, као и заштите водних ресурса подразумевају да се током израде техничке документације имају у виду одредбе Закона о заштити животне средине који се односе на мере и услове заштите животне средине, као и чл. 46. Закона о заштити животне средине, којима је утврђена обавеза извођача радова да је, уколико у току радова наиђе на природно добро које је геолошко-палеонтолошког или минералошко-петрографског порекла (за које се претпоставља да има својство споменика природе), дужан да о томе обавести Завод за заштиту природе Србије и да предузме све мере како се природно добро не би оштетило до доласка овлашћеног лица.

Обезбедити очување постојеће дрвенсте, *жбунасте и зељасте природне* вегетације у што већој мери, као и њихово унапређење. Означити површине на којима је дошло до девастације и стварања деградираних (еродираних) површина и предвидети њихову санацију и пошумљавање.

Обезбедити услове за ревитализацију измењених делова природе у циљу подизања квалитета животне средине планског подручја.

Утврдити намену површина и обезбедити максимално очување свих постојећих зелених површина од даље деградације, загађивања и пренамене. Предвидети нове зелене површине и подизање зелених заштитних појасева због умањења директних и индиректних негативних ефеката изазваних различитим делатностима. Утврдити обавезу очувања и подизања засада високе вегетације, као и формирања уређених зелених површина:

- дуж саобраћајница - подизање засада високе вегетације (дрвореда), уз могућност формирања линеарних ивичних травњака. Садни материјал треба да чине врсте које су биолошки постојане, естетски прихватљиве и прилагођене околном простору и његовој намени,
- око дечијих игралишта и паркинг простора (растерским озелењавањем озеленити отворене паркинг површине) и др.

4.7. Заштита простора и еколошки циљеви уређења

Собзиром на вишеслојну комплексност захвата код планираних уређења и заштите простора, потребно је јасно утврдити основне циљеве у поступку уређења бањског простора. Утврдити еколошке основе за развој и очување бање кроз:

- заштиту позитивних утицаја еколошких фактора из примарног еколошког система;
- обезбедити заштиту свих намена и функција;
- посебно обратити пажњу на заштиту шума и шумских поавршинама које окружују бању;
- сагледати потребу оптималних површина за бањке паркове у површини структури и диспозицији;
- утврдити структуру санитарне заштите од свих потенцијалних загађивача атмосфере;
- собзиром на високе екстреме релативне влаге у ваздуху, сагледати могућност веће аерације најнижих терена у бањи и побољшати мазоклимат у бањском насељу;
- дати основне регулативе за пејзаж на просторима становања.

4.8. Заштита здравља

Заштита здравља се обезбеђује:

- смањењем емисије загађујућих материја и изложености њиховом штетном дејству;
- заштитом и унапређењем постојећих шума, шумског земљишта и заштитних "зелених појасева";
- смањењем имисије загађујућих материја у ваздуху подизањем заштитних "зелених појасева" уз магистралне саобраћајнице и нова привредна постројења, односно заштитног зеленила у насељима.

Смањење буке, вибрација и нејонизујућег зрачења врши се подизањем појасева заштитног зеленила и техничких баријера за заштиту од буке на најугроженијим локацијама (дуж аутопута), применом прописаних дозвољених нивоа буке у изграђеним подручјима насеља, као и применом прописаних мера заштите од нејонизујућег зрачења (далеководи и трафо станице).

Поред зеленила један од начина за смањење нивоа буке је изградња вертикалних заштитних зидова (баријера). Вертикални зидови представљају грађевинске конструкције од разног материјала (армирани бетон, бетон, опека, камен, дрво, алуминијум, стакло, пластика и др.), налазе се у профилу саобраћајнице у виду вертикалне препреке и заштиту од буке врше рефлексijом и апсорпцијом звучних таласа. Њихова примена долази до изражаја у условима ограниченог простора. У зависности од положаја објекта кога треба заштитити од буке у односу на саобраћајницу, разликујемо више типова вертикалних заштитних зидова: рефлектирајући, апсорбујући и високо апсорбујући. Као заштита од саобраћајне буке, најуспешнији резултати се

постигу високо-апсорпционим оградама које се најчешће израђују као сендвич од перфорираног метала или дрвета. Као пунило примењује се материјал који има високу апсорпцију звука.

Слабљење баријере зависи од карактеристика материјала, димензија и облика баријере. Основни принцип при пројектовању баријере, је да висина баријере мора бити барем толика да спречи оптичку видљивост извора буке и угроженог места. Слабљење које се у тим условима постиже износи 5 dB. Свако, даље повећање баријере од једног метра доприноси повећању слабљења од 1.5 dB. Ширина баријере треба да буде осам пута већа од растојања угроженог места до баријере.

Заштита здравља се постиже и обезбеђењем редовне контроле здравствене исправности намирница и квалитета воде за пиће, као и системом адекватне здравствене заштите - реконструкцијом постојећих објеката здравствене заштите и обезбеђењем доступности објектима и услугама здравствене заштите и других јавних служби од значаја за здравствени и социјални статус грађана.

4.9. Заштита од удеса и поплава

Мере и поступци превенције одређени су на основу података добијених проценом значајних аспеката, плана заштитом од удеса и других мера управљања ризиком од удеса - мера безбедности приликом акцидентне ситуације при превозу опасних материја.

Основни циљеви управљања хемикалијама и заштита од удеса су:

- усклађивање националних прописа из области управљања хемикалијама и заштите од удеса са законодавством ЕУ;
- ревизија националних прописа о удесима у индустрији и транспорту;
- у случају удеса припрема мера и поступака санације земљишта, као и у случају појединачних (изолованих) инцидента;
- при транспорту опасних материја дуж коридора смањењем опасности од удеса;
- благовремено отклањање свих техничко-технолошких недостатака;
- организовање радионица за едукацију свих учесника систему управљања ризиком и одговором на хемијске удесе;
- контрола опреме и уређаја у ЕХ заштити.

Мере за отклањање последица удеса (санација) су део процеса заштите од удеса, које имају за циљ праћење постудесне ситуације, обнављање и санацију животне средине, враћање у првобитно стање, као и уклањање опасности од могућности поновног настанка удеса. Да би се санација успешно спровела мора да обухвати израду плана санације и израду извештаја о удесу. Наведени методолошки приступ квалитативно отвара могућност дефинисања под којим условом ће ризик од рада опасних постројења на одређеном простору бити прихватљив и на који начин се може обезбедити добро управљање ризиком од удеса. Потреба за проценом ризика у животној средини настала је као резултат повећане свести о нужности заштите животне средине. Постало је очигледно да многи индустријски и развојни пројекти изазивају нежељене последице у животној средини, које би се могле спречити постојањем разрађеног механизма управљања ризиком од хемијског удеса.

Подручје *Плана*, спада у зону VII степена MCS. Урбанистичким мерама заштите одређује се и условљава заштита од VIII степена MCS. На поменутом подручју није било катастрофалних потреса, али се не искључује могућност јачих удара. Основну меру заштите од земљотреса представља примена принципа асеизмичког пројектовања објеката, односно примена сигурносних стандарда и техничких прописа о градњи на сеизмичким подручјима. Ради заштите од потреса, објекти морају бити реализовани и категорисани према Правилнику о техничким нормативима за изградњу објеката високоградње у сеизмичким подручјима ("Службени лист СФРЈ", бр. 31/81, 49/82, 29/83, 21/88 и 52/90).

За заштиту од поплава потребно је примењивати следеће смернице:

- Регулисати и усмерити потенцијалне површинске воде,

- Правилно и по прописима планирати и изводити инфраструктуру (водовод, канализацију и остало) да оне не би биле узрочник појаве подземне воде,
- Ради спречавања и отклањања штетног дејства ерозије и бујица спроводе се превентивне мере до уређења водотока, у складу са чланом 62. Закона о водама ("Службени гласник РС", бр. 30/10),
- Забрањује се вршење радњи које могу оштетити корита и обале.

4.10. Заштиту од пожара -урбанистичке мере

Ради заштите од пожара објекти морају бити реализовани према одговарајућим техничким противпожарним прописима, стандардима и нормативима:

- објекти морају бити реализовани у складу са Законом о заштити од пожара („Сл. гласник СРС“ бр. 111/09),
- објекти морају имати одговарајућу хидрантску мрежу, која се протоку и притиску воде у мрежи планира и пројектује према Правилнику о техничким нормативима за спољну и унутрашњу хидрантску мрежу за гашење пожара („Сл. лист СФРЈ“ бр. 30/91)
- објектима мора бити обезбеђен приступни пут за ватрогасна возила, сходно Правилнику о техничким нормативима за приступне путеве („Сл. лист СРЈ“ бр 8/95)
- објекти морају бити реализовани у складу са Одлукама о техничким нормативима за електричне инсталације ниског напона („Сл. лист СФРЈ“ бр. 53, 54/88 и 28/95), Правилником о техничким нормативима за заштиту објеката од атмосферског пражњења планиране гараже реализовати у складу са Правилником о техничким захтевима за заштиту гаража за путничке аутомобиле од пожара и експлозија („Сл. лист СЦГ“, бр 31/05
- Урбанистичке мере обезбеђења за потребе одбране земље На основу услова Министарства одбране који су достављени за потребе израде предметног ППР-а (бр. 1694-5 од 2.7. 2010 год.) констатује се да нема посебних услова и захтева за прилагођавање потребама одбране земље.

Регулација јавних површина насеља и позиција грађевинских линија у односу на исту, треба да омогуће несметано функционисање свих служби у случају елементарних непогода, пожара и ратних услова. Елементи саобраћајница у смислу зависности од зарушавања и могућности прилаза објектима у фази спасавања, дефинисање могућности прилаза местима за водоснабдевање противпожарних јединица као и други значајни елементи са аспекта заштите и спасавања људи и материјалних добара су уграђени у урбанистичко решење ППР-а.

У погледу склањања људи и материјалних добара у случају опасности од ратних разарања неопходно је, осим могућности изградње склоништа двонаменског типа, обезбедити евакуациона места у мањим енклавам шумских површина на предметном подручју. У ове сврхе могу се користити и специјална склоништа или одговарајући објекти који су способљени за такву намену. У случају да будући инвеститор жели у оквиру новог објекта да изгради кућно склониште оно мора задовољавати техничке нормативе за такву врсту грађевинских објеката.

5. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ ПРОЦЕНА УТИЦАЈА НА НИЖИМ ХИЈЕРАРХИЈСКИМ НИВОИМА

Чланом 5. став 1. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", број 135/04) прописана је обавеза израде стратешке процене утицаја на животну средину за просторне планове. На локалном нивоу, за планове мањих просторних обима одлуку о стратешкој процени доноси орган надлежан за припрему плана ако постоји могућност појаве значајних утицаја, што се утврђује према критеријумима датим у Прилогу 1. "Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину".

Стратешка процена утицаја * на животну средину (у даљем тексту: стратешка процена) урађена је у складу са Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, број 135/04) и Законом о заштити животне средине („Службени гласник РС“, број 135/04).

5.1. Стратешке процене на нижим хијерархијским нивоима

У случају потребе за детаљнијом планском разрадом неопходно је извршити вредновање капацитета простора у односу на одговарајуће делатности и активности која се планирају на њему. На тај начин ће се извршити еколошка валоризација простора и прописати мере којима се у потпуности мора обезбедити заштита околине од загађења.

У поступку даље разраде планског документа, у складу са Законом о процени утицаја на животну средину ("Сл. гласник РС", бр.135/04 и 36/09) и Уредбе о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину ("Сл. гласник РС", бр.114/08) инвеститори су дужни да се обрате надлежном органу за послове заштите животне средине Општинске управе Медвеђе који ће одлучити о потреби израде Процене утицаја на животну средину, односно донети Решење о потреби изради или ослобађању израде Процене утицаја.

Процена утицаја врши се за пројекте из области индустрије, рударства, енергетике, саобраћаја, туризма, пољопривреде, шумарства, водопривреде, управљање отпадом и комуналних делатности, као и за све пројекте који се планирају на заштићеном природном добру и у заштићеној околини непокретног културног добра.

Као обавезујућу ствар, а на основу Закона о процени утицаја на животну средину, потребно је истаћи следеће:

- Инвеститор не може приступити извођењу пројекта тј. радовима без спроведеног поступка процене утицаја и добијене сагласности надлежног органа на студију о процени утицаја
- Инвеститор за чије се планиране објекте и активности може захтевати процена утицаја мора поднети захтев за одлучивање о потреби процене утицаја надлежном органу, и
- Студија о процени утицаја је саставни део документације потребне за прибављање дозволе или одобрења за почетак извођења пројекта (изградња, извођење радова, промена технологије, промена делатности и друге активности).

Студија процене утицаја израђује се на нивоу идејног пројекта.

У случају да се на подручју планова нижег реда планирају два или више објеката (пројеката) који се налазе на листи објеката за које се израђује студија о процени утицаја на животну средину, онда се доноси одлука о приступању изради стратешке процене доноси се у складу са одредбама из чланова 5. и 6. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину.

Код свих осталих планова примењују се мере и услови заштите животне средине утврђени у овом Извештају.

6. КОНЦЕПТУАЛНИ ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ (MONITORING)

6.1. Полазишта мониторинга

Систем заштите и унапређивања животне средине обухвата скуп мера и услова за: очување и заштиту природних и радом створених вредности животне средине; заштиту људи и животне средине од загађивања; заштиту од утицаја штетних и опасних материја, јонизујућих и нејонизујућих зрачења, буке и вибрација; заштиту од уништења и деградације природних вредности; као и мера и услова за унапређење квалитета животне средине.

Коришћење природних богатстава, изградња објеката или извођење радова може се вршити под условом да се не изазову трајна оштећења или значајне промене природних облика, загађивање или на други начин деградирање животне средине.

Забрањен је увоз опасних отпадних материја, њихово чување, складиштење и одлагање.

Предузеће и други привредни субјекти су дужни да у обављању делатности обезбеде:

- рационално коришћење природних богатстава, добара и енергије;
- урачунавање трошкова заштите животне средине у оквиру инвестиционих и производних трошкова;
- праћење утицаја делатности на стање животне средине .

Предузеће је дужно да води податке о врстама и количинама опасних и штетних материја које користи у вршењу одређених делатности, као и да води податке о врстама и количинама опасних и штетних и отпадних материја које испушта, односно одлаже у ваздух, воду и земљиште, на прописан начин и да те податке достави надлежним органима Заштита од буке, пожара и примена мера заштите на раду чине оквир за прописивање мера заштите за појединачне локације. Планске препоруке за дефинисање највишег допуштеног нивоа буке по зонама се допуњују са мерама и нормативима заштите на раду од буке у радним просторијама, којим су прописани:

- допуштени нивои буке с обзиром на врсту делатности; допуштени нивои буке с обзиром на могућност непосредног споразумевања говором;
- допуштени нивои буке с обзиром на могућност посредног споразумевања средствима комуникација;
- допуштено време излагања буци с обзиром на ниво трајања буке;
- допуштено време излагања буци.

Истовремено, неопходно је пројектном документацијом предвидети техничке мере заштите од пожара и експлозија, одговарајућим решењима и условима за складиштење роба и материјала, као и одговарајући прилаз за ватрогасна возила у складу са техничким нормативима за заштиту од пожара и експлозија.

6.2. План мониторинга

У току редовног рада потребно је да се припреми и примењује план мониторинг активности у радној зони, који би обухватио следеће кључне елементе који се дају у следећој табели:

Табела 10. Концептуални оквир мониторинг плана

ФАЗА	параметри КОЈИ се прате	Локација параметара који се прате	КАКАВ је параметар који се прати	КОЈОМ фреквенцијом се прате параметри	Разлог праћења параметара	ОДГОВОРНОСТ
ГРАЂЕЊЕ	Прашина; Бука; Земљиште и вегетација на које утиче извођење радова	на самој локацији	Визуелан; Осматрањем; Визуелан;	У сувом или/и у Ветровитом Током изградње	Заштита људи, флоре и фауне	Извођач радова

УПОТРЕБА	Бука Електро-магнетно поље Земљиште	Посебно за електро-енергетску инфраструктуру	Мерни Инструменти Визуелан	Током техничког Према Периодично	Заштита људи, флоре и фауне	Корисник
-----------------	---	--	-------------------------------	----------------------------------	-----------------------------	----------

За спречавање негативних утицаја приликом изградње и употребе објеката предлаже се оквир за дефинисање мера, који су дати у следећој табели:

Табела 11. Концептуални оквир плана за спречавање негативних утицаја

ФАЗА	ВРСТА	МЕРЕ УБЛАЖАВАЊА	ОДГОВОРНОСТ
Грађeње	Емисија прашине	Прскање водом као мера спречавања емисије прашине	Извођач радова
	Бука	Извођач мора да води рачуна да се не прекорачи дозвољени ниво буке	
Употреба	Бука Ерозија Угрожавање објеката Угрожавање речног корита	Техничке мере и стандардизована опрема	Корисник

7. МЕТОДОЛОГИЈА ИЗРАДЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

Стратешка процена је интегрисана у одговарајуће фазе израде Плана генералне регулације Врњачке Бања (Табела 11).

Табела 11. Интегрисање стратешке процене у израду Плана Генералне Регулације

План генералне регулације (ПГР)	Стратешка процена	Резултат фазе
Концепт плана	Детаљна разрада полазних основа, циљева и индикатора: општи и посебни циљеви стратешке процене и избор индикатора припрема варијантних решења повољних са становишта заштите животне средине процена утицаја варијантних решења на животну средину и поређење варијантних решења	Најповољније варијантно решење

Нацрт ППР	<ul style="list-style-type: none"> - процењивање утицаја планских решења на циљеве стратешке процене, - на основу прикупљених детаљних података о стању животне средине; - припрема мера за смањење и спречавање негативних и увећање позитивних утицаја на животну средину; - припрема програма праћења стања животне средине за стратешку процену; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Припрема планских решења заштите животне средине у ППР-у 2. Припрема Извештаја о стратешкој процени (садржај утврђен Законом)
Стручна контрола и јавни увид	Мишљење заинтересованих органа и организација и јавни увид (истовремено са ППР)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Припрема Извештаја о учешћу заинтересованих органа и организација и јавности 2. Финални Извештај о стратешкој процени
Финална верзија ППР	<ul style="list-style-type: none"> - оцена извештаја о стратешкој процени (критеријуми утврђени Прилогом II Закона) - давање сагласности 	

У свакој фази стратешке процене коришћене су методе, засноване на међународној и европској пракси и препорукама.

У фази одлучивања о изради стратешке процене коришћено је: поређење са сличним случајевима, коришћење постојеће литературе, стручно мишљење, формалне и неформалне консултације, анализа ограничења и потенцијала и матрице утицаја. У следећој фази одређивања значајних утицаја коришћене су методе поређења са сличним случајевима, постојећа литература, стручно мишљење, формалне и неформалне консултације и матрице утицаја. У наредном кораку анализе утицаја коришћени су индикатори, стручно мишљење, анализа компатибилности и матрице утицаја.

Коришћени су индикатори за које податке прате наше стручне службе и индикатори који су усклађени са системом индикатора који се користе у Европској Унији (Европска агенција за животну средину - ЕЕА) и Организацији за европску безбедност и сарадњу (ОЕСД). Одређен број индикатора који би био од значаја за израду стратешке процене није могао бити употребљен јер ми не спроводимо такав мониторинг и немамо ту врсту података.

Највеће тешкоће у изради стратешке процене јесу недовољно постојање валидних и ажурних података о стању животне средине на подручју Плана генералне регулације Врњачке Бања.

8. ПРИКАЗ НАЧИНА ОДЛУЧИВАЊА

Како је стратешка процена интегрисана у све фазе Плана генералне регулације Врњачке Бања, то је резултирало уважавањем и укључивањем резултата до којих се дошло у току стратешке процене.

9. ЗАКЉУЧЦИ

Стратешка процена утицаја на животну средину је поступак којим се обезбеђују услови за заштиту животне средине у току израде плана. Стратешка процена је је урађена у складу са Законом о заштити животне средине и Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину.

ПЛАН ГЕНЕРАЛНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ ВРЊАЧКЕ БАЊА ЗАКЉУЧЦИ (НЕТЕХНИЧКИ РЕЗИМЕ)

Стратешка процена утицаја на животну средину, као поступак који обезбеђује услове за одговарајућу заштиту животне средине у току израде плана, припремљена је у складу са законским одредбама и Одлуком о изради Плана генералне регулације Врњачке Бања на животну средину.

Планом генералне регулације Врњачке Бања предвиђена је изградња објеката у функцији туризма, становања и пословања, одрживо коришћење водних ресурса и производња електричне енергије, као и друга решења везана за функционисање овог система на планском подручју. На животну средину треба посматрати у светлу побољшавања околине и очувања биодиверзитета. Предвиђена изградња фокусирана је на побољшању простора за туризам са пратећим објектима, обезбеђење терена за спортове на отвореном, као и трим стазе (стазе, пунктови), квалитетнији живот на шумском и пољопривредном земљишту, као и одрживо коришћење водних ресурса и геотермалних вода и производња електричне енергије, као и друга решења везана за функционисање овог система на планском подручју.

Релевантни плански и секорски документи, пре свега Просторни план Републике Србије, Стратегија просторног развоја РС, Просторни план Општине Врњачка Бања и стратешки развојни документи у области секторског развоја садрже циљеве заштите животне средине али и секторског развоја значајне за израду Стратешке процене. Ови циљеви су основа за обезбеђење заштите ваздуха, вода, земљишта, за управљање отпадом и ризицима.

Стање животне средине на планском подручју је одређено квалитетом ваздуха, вода, земљишта, квалитет предела, биљног и животињског света и управљањем отпадом. Акутни проблеми се огледају у загађивању површинских и подземних вода, неодговарајућем управљању комуналним, прерада и пољопривредним отпадом које је и узрок загађивања земљишта, потребе заштите водоизворишта и притока са стаништима и живим светом као и потреба за очувањем квалитета ваздуха и смањењем ризика од удеса.

Релевантни плански и секорски документи, пре свега Просторни план Републике Србије, као и националне стратегије у области развоја привреде, туризма, шумарства, регионалног развоја, локалног одрживог развоја, водопривреде, енергетике, управљања отпадом и заштите животне средине, садрже циљеве заштите животне средине, али и основе секторског развоја значајне за израду Просторног плана и стратешке процене. Постављени циљеви теже ка обезбеђењу оптималног управљања квалитетом ваздуха, водама, земљиштем, отпадом и отпадним водама, ризиком од удеса, заштитом природних вредности и живог света, ресурсима, заштитом здравља људи и квалитетом живота уопште.

Основна питања заштите животне средине разматрани у току Стратешке процене везани су за

- појаве директног и индиректног упуштања отпадних вода у водотокове и приобаља као и на земљишта унутар и изван изграђених комплекса;
- неконтролисана одлагалишта и депонија отпада и осталих материјала;
- део природних изворишта није заштићена од случајних или намерних загађења, те је неопходно успотставити и одржавати зоне санитарне заштите. На тај начин вршиће се заштита и очување квалитета воде од намерног или случајног загађивања и других утицаја који могу неповољно деловати на издашност изворишта и здравствену исправност воде. Питања која нису разматрана у току израде Стратешке процене су: климатске промене и заштита озонског омотача, прекогранично загађивање и заштита природе.

Планираном реализацијом планских решења не представљају конфликт у простору, понуђеним решењима решавају се и стратешка опредељења даљег развоја у простора и у потпуности је засновано на принципима одрживости и интегралности.

Следећи циљеви Стратешке процене су припремљени на основу питања заштите животне средине на планском подручју и циљева из релевантних секторских развојних докумената:

- Основни циљ заштите животне средине на планском подручју је очување стања животне средине, у односу на постојеће стање и планирану изградњу стамбених објеката и објеката у функцији туризма и мале привреде, као и очување пољопривредног и шумског земљишта, уз примену начела превенције и предострожности и начела одрживог развоја у будућем развоју планских подручја. Поред основног циља дефинисани су и посебни (оперативни циљеви)

Основни циљ се кроз посебне циљеве на својеврсан начин транспонују и разажују кроз области:

1. Заштита и очување квалитета ваздуха, вода (како површинских тако и подземних-геотермалних), земљишта, предела и живог света
2. Заштита од буке и вибрација
3. Унапређење управљања отпадом.

Процена утицаја на циљеве Стратешке процене вршена је за варијантна и планска решења. Поређењем добијених резултата закључено је да је друго варијантно решење, односно реализовање предметног плана, повољније са аспекта заштите животне средине. Процена утицаја планских решења на циљеве Стратешке процене вршена је за Плана генералне регулације Врњачке Бања на животну средину према значају утицаја, према карактеристикама из Прилога I Закона - врста, вероватноћа, учесталост, временска и просторна димензија утицаја. Утицаји су приказани у збирној матрици.

Закључак процене утицаја је да план гледајући са становишта одрживог развоја има укупно позитивне утицаје и представља развојну могућност Општине Врњачка Бања .

Решења и мере за смањење негативних и увећање позитивних утицаја предметног плана на животну средину припремљена су на основу резултата процене утицаја.

Програм за праћење стања животне средине обезбеђује се у оквиру редовног мониторинга ваздуха, вода и земљишта у Републици али је дат и концептуални оквир за мониторинг прилагођен планском подручју.

Методологија коришћена у изради Стратешке процене заснована је на интегрисању Стратешке процене и поступка израде Плана генералне регулације Врњачке Бања .У оквиру начина одлучивања, закључује се да је претметни план припремљена са високим степеном одрживости у области урбанистичког уређења, регулације и грађења. Захтеви за заштитом животне средине поштовани су и уграђени у сва решења плана, како би био омогућен неопходан развој са минималним последицама по животну средину.

Директор,

Председник

Скупштине Општине,

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ ПОДАТАКА

1. Плански документи:

- Просторни план Републике Србије ("Службени гласник РС", број 88/10);
- Просторни план Општине Врњачка Бања,
- Извештај о стратешкој процени утицаја на животну средину план Републике Србије, ("Службени гласник РС", број 88/10);
- Извештај о стратешкој процени утицаја на животну средину ГУП-а Врњачка Бања

2. Прописи:

- Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", број 135/04 и 88/10);
- Закон о заштити природе (Сл.гласник РС бр.36/09 88/10 и 91/10);
- Закон о заштити животне средине ("Службени гласник РС", број 135/04 и 36/09);
- Уредба о утврђивању водопривредне основе Републике Србије ("Службени гласник РС", број 11/02);
- Закон о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", број 72/09, 81/09, 24/11);
- Закон о процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", број 135/04 и [36/09](#));
- Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине ("Службени гласник РС", број 135/04);
- Закон о шумама ("Службени гласник РС", број 30/10);
- Закон о водама ("Службени гласник РС", број 30/10);
- Закон о управљању отпадом ("Службени гласник РС", бр. [36/09](#) и [88/10](#));
- Закон о заштити од буке у животној средини (36/09 и 88/10);
- Закон о заштити ваздуха ("Службени гласник РС", број 36/09);
- Закон о заштити од нејонизујућег зрачења ("Службени гласник РС", број 36/09);
- Закон о поступању са отпадним материјама "Службени гласник РС", бр. [25/96](#) и [26/96](#));
- Закон о ванредним ситуацијама ("Службени гласник РС", број 111/09);
- Закон о туризму ("Службени гласник РС", број 36/09 и 88/10);
- Закон о телекомуникацијама ("Службени гласник РС", бр. [44/03](#) и [36/06](#));
- Закон о потврђивању Конвенције о прекограничним ефектима индустријских удеса ("Службени гласник РС - Међународни уговори", бр. 42/09);
- Закон о пољопривредном земљишту ("Службени гласник РС", бр. [62/06](#) и [41/09](#));
- Закон о културним добрима ("Службени гласник РС", бр. 71/94);
- Закон о искоришћавању и заштити изворишта водоснабдевања ("Службени гласник СРС", бр. [27/77](#) и [29/88](#));
- Закон о заштити од пожара ("Службени гласник РС", бр. 111/09);
- Закон о геолошким истраживањима ("Службени гласник РС", бр. [44/95](#));
- Закон о јавним путевима ("Службени гласник РС", бр. [101/05](#) и [123/07](#));
- Закон о јавном здрављу ("Службени гласник РС", бр. 72/09);
- Закон о поступању са отпадним материјама ("Службени гласник РС", број 25/96, 26/96);
- Уредба о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", број 84/05);
- Уредба о врстама активности и постројења за које се издаје интегрисана дозвола ("Службени гласник РС", број 84/05);
- Уредба о врстама активности и постројења за које се издаје интегрисана дозвола ("Службени гласник РС", бр. 84/05);

- Уредба о утврђивању критеријума за одређивање статуса угрожене животне средине и приоритета за санацију и ремедијацију ("Службени гласник РС", бр. 22/10);
- Уредба о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха ("Службени гласник РС", бр. 11/10 и 75/10);
- Уредба о садржини и начину вођења информационог система заштите животне средине, методологији, структури, заједничким основама, категоријама и нивоима сакупљања података, као и о садржини информација о којима се редовно и обавезно обавештава јавност ("Службени гласник РС", бр. 112/09);
- Уредба о програму системског праћења квалитета земљишта, индикаторима за оцену ризика од деградације земљишта и методологији за израду ремедијационих програма ("Службени гласник РС", бр. 88/10);
- Уредба о одређивању активности чије обављање утиче на животну средину ("Службени гласник РС", бр. 109/09);
- Уредба о одлагању отпада на депоније "Службени гласник РС", бр. 92/10);
- Уредба о граничним вредностима емисија загађујућих материја у ваздух ("Службени гласник РС", бр. 71/10);
- Уредба о превозу опасних материја у друмском и железничком саобраћају ("Службени гласник РС", број 53/02);
- Уредба о врстама загађивања, критеријумима за обрачун накнаде за загађивање животне средине и обвезницима, висини и начину обрачунавања и плаћања накнаде ("Службени гласник РС", бр. 113/05, 6/07, 8/10 и 102/10) ;
- Правилник о критеријумима за одређивање локације и уређење депонија отпадних материја ("Службени гласник РС", број 54/92 и 92/10);
- Правилник о граничним вредностима емисије, начину и роковима мерења и евидентирања података ("Службени гласник РС", број 30/97, 35/97)
- Правилник о дозвољеном нивоу буке у животној средини ("Службени гласник РС", број 72/10);
- Правилник о опасним материјама у водама ("Службени гласник РС", број 31/82);
- Правилник о начину и минималном броју испитивања квалитета отпадних вода ("Службени гласник РС", број 47/83, 13/84)
- 3. Секторски документи:
- Национални програм заштите животне средине Републике Србије ("Службени гласник РС", број 12/10);
- Стратегија управљања отпадом за период 2010-2019. године ("Службени гласник РС", бр. 29/10);
- Национална стратегија управљања отпадом са програмом приближавања ЕУ (2003.);
- Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2015. године ("Службени гласник РС", број 44/05);
- Стратегија развоја шумарства Републике Србије ("Службени гласник РС", број 59/06);
- Стратегија регионалног развоја Републике Србије 2007.-2012. ("Службени гласник РС", број 21/07);
- Извештај о стању животне средине у Републици Србији за 2009. годину (Агенција за заштиту животне средине).
- 4. Услови, стручне и остале студије:
- Борислав А. Андрејевић: Споменици Ниша, Просвета 1996.
- Жан-Мари Венсан: Конзервација и вредновање баштине, фебруар 2002.
- Стојановић Б.: Управљање животном средином у просторном и урбанистичком планирању – стање и перспективе, 2002. година
- Иљенко Т.: Анализа и процена утицаја на стратешком нивоу – новији приступи, 2002. година

